

Slniečko 9

ROČNÍK XVI. (XXXVIII.)

MÁJ 1984

3 Kčs

Mačací strom DANIEL HEVIER Noc čo noc sa v tme rozsvetujú tajomné svetielka. Sú to mačacie oči, v ktorých svietia ohnivé plamienky. Mačacie labky sa potichučky zakrádajú tajnými cestičkami. Kam? Pst — k mačaciemu stromu...

ILUSTROVAL PETER CPIN

Už zďaleka svetielkuje zelenkavým svitom, pretože je práchnivý a prastarý, najstarší, najhrubší a najkošatejší strom v celom kraji. Práve preto si ho všetky mačky vybrali za miesto svojich nočných schôdzok.

Páni moji, to bolo mňaukania! Predstavte si tisíc mačiek: veľkých, malých, čiernych, plavých, strakatých, strapatých, izbových i pouličných, divých i vycvičených, ako jedna druhú prekrikuje (chcem povedať premňaukáva), ako jedna druhej skáče do reči (chcem povedať do mňaukania):

„Miaouououou! Dnes som bola vo forme, chytila som štrnásť myší, miaouououou!“

„Dámy, neviete, kedy dostanú do kožušníctva nové mačacie kožuchy?“

Takto mňaukali, miaukali i mniaukali, vymieňali si kuchárske recepty na myšie špeciality, hovorili si zaklínadlá i kúzla, pretože, ak to neviete, skoro každá mačka je čarodejnica!

Skôr ako sa nad ránom rozišli, postavili sa do polkruhu ako členky nejakého spevokolu, pokyvovali do taktu chvostami, mykali fúzmi a mňaukali hroznú Mačaciu sonátu, pri ktorej naskakovala husia koža:

„Miau, miau, miau,
miauky, miauky, miau!
Mňau, mňauúúúúúúúú,
mmmniau, mmmniau.“

Keby šiel náhodou niekto okolo, bol by z toho príšerného mňaukotu ohluchol. Ale mačací strom bol v tej najhlbšej tme, málokto k nemu zablúdil.

A predstavte si, čo sa stalo! Sám sa naučil od mačiek mňaukať! Zatiaľ čo ostatné stromy šelestili lístočkami a vŕzgali konármi, mačací strom mňaukal. Priadol ako starý kocúr.

Niet sa čo čudovať, že sa mu všetky vtáky zďaleka vyhýbali.

„Mňaumňaumňau!“ nespokojne zamračal. „Akože! Na všetkých susedných stromoch sedia vtáčiky a o dušu vyspevujú, iba moje halúzky sú prázdne, len v mojej korune

nepípne ani jedno hrdielko! Mňau! Podte si posediť aj ku mne!“

„Aby si nás pojedol, ty mačacia potvora!“ zapípali vtáčiky stohlasne. „Veď mačky sú našimi úhlavnými nepriateľmi!“

„Ale moja koruna je vo dne prázdna!“ volal ich mačací strom. „Moje nočné návštevy teraz spia, a mne je samému smutno!“

Tu sa jeden nebojácny vrabčiak odvážil a sadol si opatrne na okraj halúzky.

Keď videli ostatné vtáky, že sa mu nič nestalo, osmelili sa aj ony. O chvíľu mačací strom zakvitol vtáčikmi najrôznejších farieb. Čvirikali, štebotali, vyspevovali:

púčiky ako zobáčky a vyspevovať. Hm, musel to byť veľmi muzikálny strom!

Keď sa vtáky rozpustili v pribúdajúcom súmraku, keď stíchli ich piesne, mačací strom si štebotal ďalej:

Vir, vir, čiri, čiri, viku,
čvir, čvir, piň, piň, pikú!

Keď to začuli mačky, nastražili uši, fúzy sa im zašpicatili, v očiach sa im znova rozhoreli nebezpečné plamienky.

Zakrádali sa za vtáčim spevom, až sa dokradli k štebotajúcemu stromu. Tie sa rozhorčili!

„Mniauuaua! To je škandál! To je nechutný žart! My sa tešíme na vtáčiu hostinu, a strom si z nás urobil dobrý deň! Odporné!“

„Ale, dámy,“ tešil ich mačací strom. „Akýže dobrý deň, keď je už večer! Blíži sa hodina mačiek! Nože si posadajte ku mne do koruny!“

Ale mačky urazene zdvihli chvosty, obrátili sa a podho preč. A viac ich na tom mieste nebolo vidieť. Istotne si našli nejaký iný mačací strom.

Čir, čvir, piň, piň, pikú!
Vir, vir, čiri, čiri, viku!

„To je lahodný štebot!“ nadchýnal sa mačací strom. A začal aj on roztvárať svoje

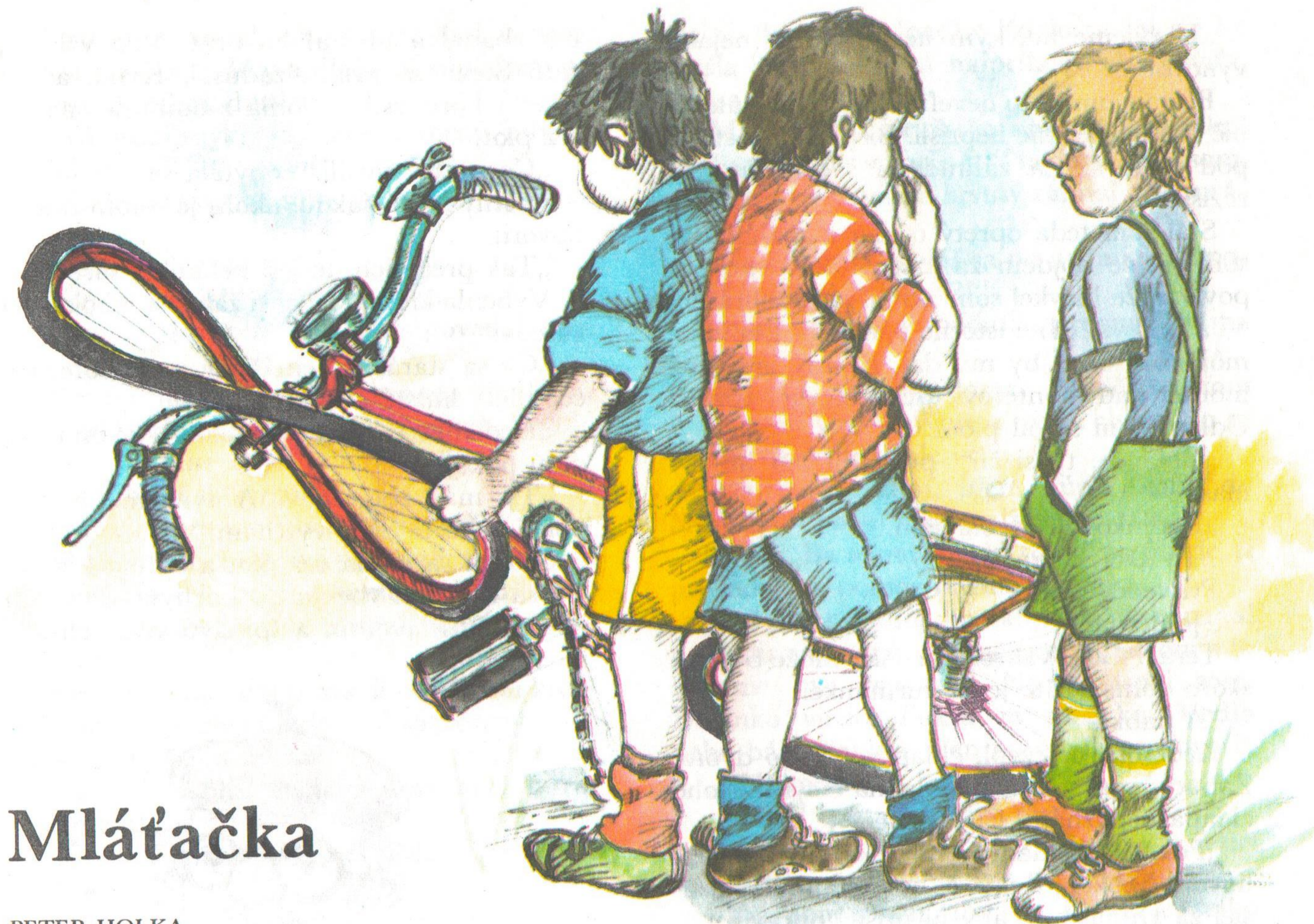
Naše prvé máje

VLADIMÍR REISEL

Keď svitne ráno na Prvého mája,
naš ľud sa chystá do ulíc.
Nesmierna láska všetky ruky spája
a zapáľuje plameň líc.

To pochoduje pravá ľudská sila,
zomknuté rady plné nádejí,
budúcnosť závratná im kroky zarosila
ako tie stromy v aleji.

Budúcnosť, v ktorej rozdáva sa šťastie,
tak ako lúka núka deťom kytice,
preto náš zástup mohutnie a rastie
a prelieva sa v rozjasené ulice.

Mláťačka

PETER HOLKA

Opieral som sa o latkový plot a vyhrieval si nohy v jemnom prachu, čo sa rokmi usadil medzi bielymi okruhliakmi. Kedysi dávno nimi vydláždili kus dedinskej cesty. Rozmýšľal som, ako krstnému oznámiť, že sme s bratancami Vilom a Števom zlomili bicykel.

Od rána sme sa na ňom spúšťali dolu Baňou. Zdalo sa nám to nič, tak sme nasadli naraz všetci traja. Rútili sme sa z kopca po hlináčke, vôkol fičal horúci vzduch. Keď sme sa dostali na krátky rovný úsek, kade vychádzali koľajnice z kameňolomu, bicykel vyletel do vzduchu. To bol skok! Pri dopade niečo zaškrípalo a tupo prasklo. Vzápätí sme sa váľali v krátkej šedivej tráve.

Zadné koleso sa skrútilo do osmičky, nosný

rám bol prelomený, pedál zohnutý. V prvom okamihu sme sa divo smiali. Slzy nám stekali po lícach a zanechávali na nich špinavé chodníčky.

Prvého prešiel smiech Vila. Povedal:

„Tata ma dorazí!“

„Nový bicykel!“ zhrzil sa Števo.

„Musíme niečo vymyslieť,“ povedal som.

Ale čo? Čo už človek vymyslí nad zlomeným bicyklom?

„Musíme ho ukryť!“

Bratanci nechápali. Ako možno ukryť nový bicykel? Krstný ho iba pred tromi dňami kúpil, lebo mu zobrali vodičský preukaz. Vari nebude chodiť do Ferenitky, kde pracuje, pešo.

„Ukryjeme ho, kým nevymyslíme nejakú výhovorku.“

Bratancom sa to neveľmi pozdávalo, ale na nič múdrejšie sme neprišli. Bicykel sme strčili pod vinič konča záhrady a s tým sme sa rozišli.

Stál som teda opretý o plot a rozhodoval som sa, že pôjdem za krstným. Rovno mu poviem, že bicykel som zlomil ja. Zachránim Vila i Števa. Mne istotne nenaloží. Dedinko, môj starý otec, by mu dal. Krstný je aj tak montér nad montérov, určite bicykel opraví. Odlepil som sa od plota.

„Chlapče, ty si či?“ pribrzdil ma hlboký hlas.

„Dedinkov,“ odvetil som.

„To ako Štefanabáčiho?“

Prisvedčil som.

„Je doma?“

Teraz? Čudoval som sa. Ako môže byť tak skoro doma? Ešte je na furmanke.

„A babka?“

Keď som prikývol, chlap vošiel do dvora. Zabudol som na krstného aj na bicykel. Toho chlapa nepoznám. Čo tu chce?

„Pokazila sa nám na družstve mláťačka,“ hovoril babke. „Reku, či by Štefanbáči nezašiel za Dunajcom, aby ju prišiel opraviť.“

Babka nič nehovorila. Za starého otca, ktorého som volal dedinko, ona veru rozhodovať nemôže. Po chvíli sa opýtala:

„Čo nejdeš rovno za Dunajcom?“

„Bol som. Však viete, aký je... vynadal mi, a bolo! Ja viem... k vám by som nemal chodiť o pomoc. Ale iné východisko nemáme. Je žatva, mláťačku potrebujeme.“

Pochopil som. Prišiel za dedinkom, aby presvedčil krstného, že musí opraviť družstevnú mláťačku.

„Prídem teda neskôr,“ povedal chlap a odišiel.

Spomenul som si na zlomený bicykel. Rýchlo ku krstnému!

Neskoro. Spoza plota som počul kvílenie Števa. Po ňom statočný ston Vila. Tak krstný bicykel už našiel! Remeň svišťal v teplom vzduchu a dopadal na Vilov zadok. Krstný

ma zbadal a prestal ho drať. Vilo vzlykal, zato Števo sa priam zadúšal. Kvíľil, až sa suseda Porubská vynorila z domu a nazrela cez plot.

„Čo zasa vyviedli?“ opýtala sa.

Krstný hodil rukou, akože je o tom márne hovoriť.

„Tak prečo ich derieš, nehanbíš sa?!“

Vybehla krstná, ruky si založila v bok a do susedy:

„Čo sa staráš?! Nemáš iné na robote, len cez ploty kukat?!“

„Keď máš takých zbojníkov! Ničomu nedajú pokoj!“

„Ty máš zbojníkov! A tým mojím daj pokoj, lebo ti vlasy vytrhám!“

Suseda sa nahla cez plot a opľula krstnú. Tá sa zvrtila a vbehla do kuchyne. Vzápätí bola späť s lavórom a špinavú vodu chrstla na susedu.

Krstný sa smial, až sa prehýbal v páse. Sadol si na schodíky a dlaňami si plieskal po kolenách, hĺkal, dusil sa.

„Tá má jazyk! Jáj, ako veterný mlyn,“ smial sa.

„Krstný tata, to som ja zlomil,“ priznal som sa.

Prestal sa smiať.

„Čo si zlomil?“

„No predsa ten bicykel,“ povedal som úprimne.

Krstný na mňa hľadel spoza okuliarov a pchal si cigaretu do špičky. Nemohol trafiť. Keď si konečne zapálil, ozval sa:

„Aký bicykel, synak?“

„No ten, pre ktorý ste ich mlátili.“

Až neskôr mi bratanci povedali, že ostrihali Kolkomáša tak, že sa premenil z huňatého psa na leva, lebo mu nechali len hrivu na temene.

Krstný sa meravo postavil a ťažkými krokmi zamieril k dielni, kde mal zatvorený nový bicykel. Vošiel a zreval:

„Kde je?! Obesenci, ja vás aj tak raz dolámem!“

„Čo hulákaš, ešte ti nestačilo?“ ozvala sa krstná.

Priniesol som bicykel. Krstný si k nemu kľakol a krútil hlavou. Neprirodzene tichým hlasom sa ma opýtal:

„Čo si s ním stváral?“

„Nič.“

„Akože nič?!“ skríkol.

„Spúšťal som sa dolu Baňou.“

„Aj s Vilom!“ doložil krstný. „A Števom!“

„Sám som sa spúšťal.“

„Vilóóó!“ zreval krstný.

Vilo sa premenil na holuba. Ľudskej reči nerozumel.

„Števoóó!“

Aj Števo sa premenil na holuba. Ľudskej reči nerozumel.

Iba ja som tam stál a tiež som sa túžil premeniť na holuba. Aby som mohol vzlietnuť a zosadnúť na strechu.

Krstný zdvihol bicykel a z celej sily ho tresol o zem. Zvonček zacengal, reflektor sa

rozbil, dynamo odpadlo. Zdalo sa mi, že ho prešla zlosť. Že je tá najpríhodnejšia chvíľa, tak som povedal:

„Máte ísť na družstvo opraviť mláťačku. Niečo v nej zarachotilo...“ nedopovedal som, pretože v tej chvíli sa krstný zahnal a zaburácal:

„Mater tvoju! Voláš sa po dedinkovi a posieláš ma na družstvo?!“

Vtedy sa aj mne podarilo premeniť sa na holuba.

Dedinko už bol doma. Svedčil o tom furmanský voz vo dvore a dvaja chlapi, čo sa motali okolo maštale.

„Dajte mi pokoj, idem kúpať koňa do brodiska,“ počul som dedinka.

Nedali. Ba ten chlap, čo tu bol po obede, si priviedol na pomoc báčeho Slaninu.

Keď sme s dedinkom okúpali Fuksa, padal na dedinu súmrak. Niesol som sa na koni a to kývanie ma uspávalo. No nezaspal som. Dedinko viedol Fuksa za ohlávku. Vedľa neho báči Slanina. Ten po chvíli prehovoril.

„Máš mocného koňa.“

„Mám,“ pritakal starý otec.

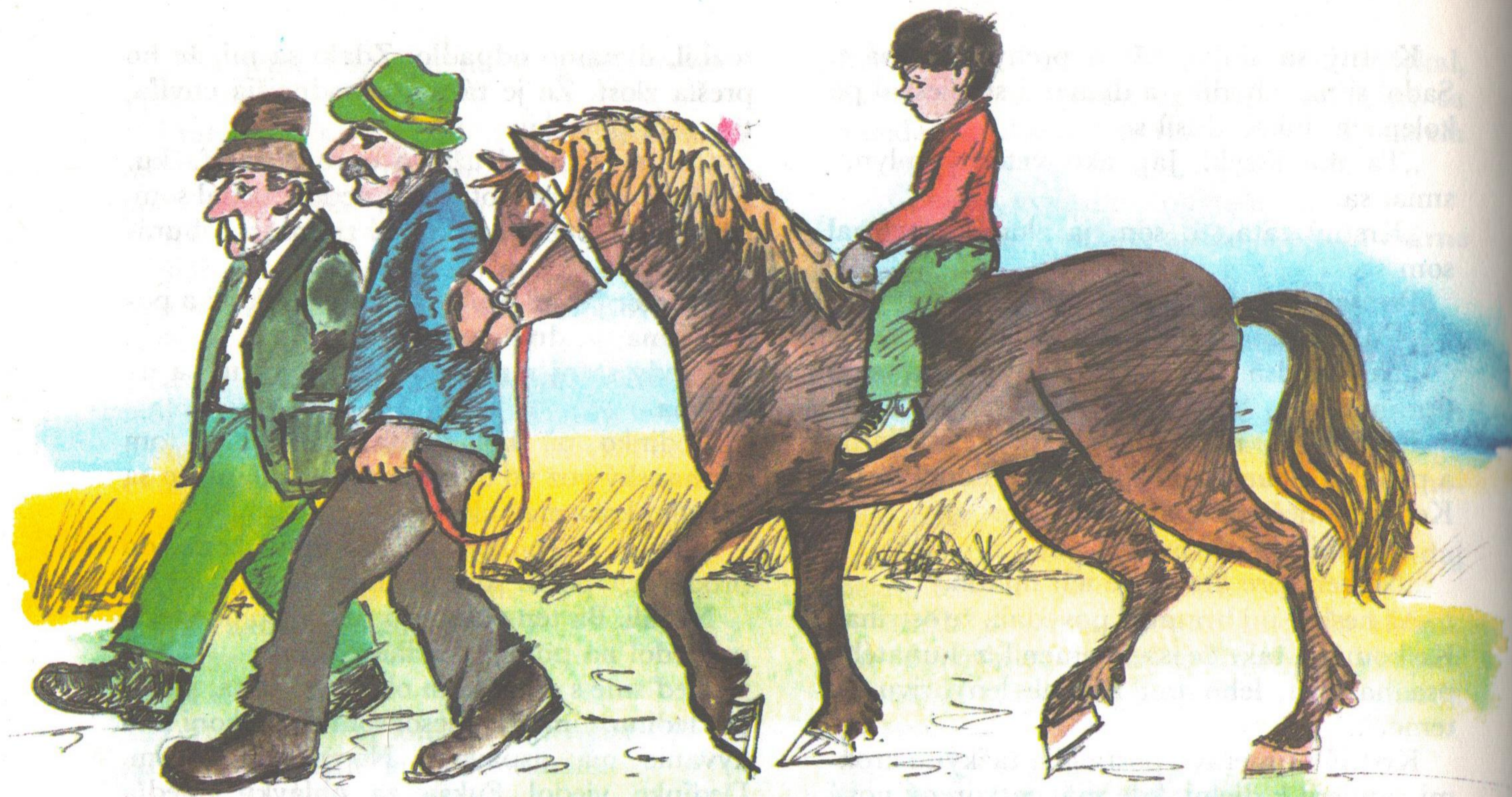
„Štefan, pamätáš sa ešte, ako prešiel front?“

„Vari som somár, aby som hneď na všetko zabudol?“ odvetil dedinko. „Práve, že si na všetko až veľmi dobre pamätám.“

„No a?“ ozval sa báči Slanina. „Prvý predseda revolučného národného výboru, a teraz takto...“

Fuksove kopytá mätko dopadali na prašnú cestu. Keď došliapli na kameň, podkova zacengala. Zvalil som sa na šiju a vdychoval ostrý pach jeho hrivy. Na konskom chrbte som sa cítil dobre a bezpečne. Z tmy doliehali ku mne tiché slová dvoch vyše päťdesiatročných mužov, ktorí spomínali na búrlivé časy po vojne. Na konfiškáciu veľkostatkárskej pôdy, na dlhé rozhovory nad ešte dlhšími zoznamami uchádzačov o kus úrodnej zeme. Lebo tam úrodná zem bola a je.

„Štefan, nemôžeš tie roky hodiť za hlavu!“ naliehal báči Slanina. „Je predsa žatva a mláťačka stojí. Vo výkupe čakajú na zrno.“

Mláčačku nikto neopraví, len Dunajec. Opravári z traktorovej stanice sú rozutekaní po družstvách. Dunajec nepôjde, kým mu ty nepovieš. Je zatrpknutý aj za teba. Všetk je ti zať.“

Keď sme prišli k bráne dedinkovho domu, Slanina chytil starého otca za rukáv a vybuchol:

„To chceš byť urazený až do smrti?!“ potom stíšil hlas a pokračoval: „Viem, že si prvý priviedol koňa do družstva, prvý si podpísal, organizoval si, presviedčal. A ľudia išli za tebou...“

„Šli, ale aj s vidlami,“ odsekol starý otec.

„Narobili sa hlúposti, ale ty si to družstvo zakladal! Tiež si nemusel na každého hneď kričať... Štefan, je to chlieb aj pre teba, aj pre tvojho vnuka.“

„Akože nekričať, keď kradli ako straky. To boli družstevníci?! Treba hovoriť pravdu do očí. A oni? Vidlami do chrbta!“

Dedinko ma zložil z koňa a poslal spať.

Zaliezol som do perín. On so Slaninom a s tým chlapom z družstva sedeli v kuchyni. Cez dvere vyplnené sklom a zatienené záclonkou doliehali do izby ich hlasy.

Zobudil som sa veľmi neskoro. Akurát svitalo. Babka sedela na posteli a niečo si šomrala. Posteľ starého otca bola prázdna. Kde je? V izbe sa rozpínalo ticho, akoby celý Kereškýň ešte spal. Iba prvé slnečné lúče zobúdza v oknách babkine muškáty: červené, biele, ružové. Vtedy sa nad dedinou ozval lomoz, akoby štartoval pásový traktor.

Čochvíľa prišiel dedinko s krstným a báčim Slaninom. Oči sa im ligotali od prebdenej noci.

„Horniačisko, ty si zlomil bicykel?“ opýtal sa starý otec.

Prikývol som.

„A sám si sa priznal?“

„Sám. Všetk krstný vie všetko opraviť.“

Dedinko, krstný aj báči Slanina sa rozosmiali.

O dobrej líštičke

ESKIMÁČKA ROZPRÁVKA

Vybrali sa raz tri dievčatká do lesa, aby si do veľkého koša nazbierali lesné plody.

Šli, šli a ani netušili, že v tom lese žije zlá striga. Striga ich chytila, posadila do koša, potom vyhľadala najvyšší strom a zahundrala:

„Nakloň sa, nakloň sa!“

A strom sa naklonil až po zem. Striga zavesila kôš s tromi dievčatkami na najvrchnejší konár a zahundrala.

Keď jar ide poza kričky

MILAN RÚFUS

Keď sa slnko osmelí, vyskakujú z postelí rozospaté podbely.

Za nimi hneď fialky ladia svoje píšťalky, vyhrávajú modrou vôňou do blízka i do diaľky.

Keď jar ide poza kričky, chodí Zuzka na kašičky. A keď všetky púpavy vysypú sa do trávy, prídu naraz ďalšie kvietky, skoro všetky, skoro všetky: zvonky, klince, margarétky...

Kto by kvietky spočítal? Už iba ten, kto ich sial.

Vietor? V škole neobsedel. Kdeže by ten rátať vedel?

Kadiaľ sa k nám chodí

MICHAL ČERNÍK

Otvoril som vrátka
a vypustil cestu.
Cesta hneď vybehla,
beží až k mestu

okolo rybníka,
dub sa jej klania.
Je samé pozvanie
tak zavčas rána,

je samý kameň,
a vôbec netlačí,
obehne kopec,
spraví skok v bodľačí,

náhli sa k rázcestiu
a beží vedľa vody,
aby ste vedeli,
kadiaľ sa k nám chodí.

Prel. JÁN TURAN

„Zdvihni sa, zdvihni sa!“
Strom sa vzpieral a dievčatká zostali visieť vysoko nad zemou.
„Čo teraz? Ako sa odtiaľto dostaneme?“ zanariekali.
Vtom zbadali zajka.

„Zajko! Zajko!“ zvolali dievčatká. „Zachráň nás. Zves tento kôš zo stromu.“

Zajko sa zamyslel a povedal:

„Nezachránim vás. Váš otec na mňa strieľal z luku. Nech vám pomôže voľakto iný.“

A odsackal.

O chvíľu bežal popri strome hranostaj.

„Hranostaj, hranostajček, pomôž nám,“ zanariekali dievčatká. „Zves tento kôš zo stromu.“

Hranostaj sa pri nich pristavil, zamyslel sa a povedal:

„Váš otec na mňa stavia pasce. Nech vám pomôže voľakto iný.“ A odbehol.

Po chvíľi sa pod stromom zjavila lasica.

„Lasička, lasička,“ zavolali na ňu dievčatká. „Zves tento kôš zo stromu, pomôž nám.“

Lasica sa na ne pozrela a po chvíľi povedala:

„Nie, nepomôžem vám. Veď ma deň čo deň naháňate.

Len čo sa zjavím v lese, už mi nedáte pokoj. Nech vám pomôže voľakto iný.“

A pobrala sa svojou cestou.

Dievčatká zosmutneli. Čo teraz? Kto im pomôže?

Vtom zazreli líštičku.

„Líštička, líštička, pomôž nám. Zlož nás dolu.“

A líštička im odpovedá:

„Aj by som vám pomohla, ale neviem ako.“

„Stačí, keď nahlas povieš: Nakloň sa, nakloň sa!“ zavolali z koša dievčatká.

A líštička zakričala:

„Nakloň sa, nakloň sa!“

Strom sa naklonil a dievčatká povyskakovali na zem.

„Ďakujeme ti, líštička. Nikdy ti to nezabudneme,“ povedali jej a rozbehli sa domov.

Doma dievčatká porozprávali, čo sa im prihodilo. Vtedy ich otec povedal:

„Odteraz už líške nikdy neublížim. Je to naozaj milé a dobré zvieratko.“

Prel. MARIÁN HEVEŠI

Májová hriadka

JÚLIA MIKUŠOVÁ

Ochorel som. Nie veľmi, veď ma ani nič nebolelo. Len som nemohol chodiť do škôlky. A tak ma mama zaviedla k starkej.

Starká má domček a pri ňom záhradu. V tej záhrade sú hriadky. Jednu z nich mi starká darovala. Bude len moja. Aj to, čo v nej vyrastie, bude moje.

Do hriadky som spolu so starkou zasial drobulinké gulôčky. Starká povedala, že z nich vyrastie redkovka, mrkvička a kvetinky. Ako to pozná, neviem. Veď ich zrníčka sú rovnaké.

„Neboj sa, semienka to vedia,“ vraví starká.

„A kedy si im to povedala, že to vedia?“

„Nemusela som im nič hovoriť,“ smeje sa starká, „vedia to samy od seba. A tu máš ešte tú sadeničku. Zasad ju na kraj hriadky. Sú to paradajky.“

Rastlinku som pekne položil do jamky. Keď už v nej ležala, zahrabal som ju.

„Kde máš priesadku?“ pýta sa starká o chvíľu.

„Tu,“ ukazujem na hriadku.

„Ty si ju úplne schoval?“ zhĺkla starká.

„Úplne! Tak ako semienka.“

Starká vyhrabala zo zeme priesadu a vraví: „Sadia sa len nožičky, lístočky treba nechať na slniečku.“

„A kde bude mať nožičku hrášok?“

„Kde by mal, predsa v zemi.“

„A ako vie, kadiaľ vyrásť?“

„Vycíti to. Stačí, aby slniečko zohrialo hriadku, a už vystrčí hlavíčku.“

„Aha,“ prikyvujem, ale starkej neverím. Vari má zrníčko očká, aby videlo, kadiaľ rásť? A veď v zemi je tma. Ako zrníčko vie, kde je hore a kde dolu? Ale nech. Veď ja sa presvedčím, či má starká pravdu, alebo nie.

Šťastie mlynárskeho dievčata

SLOVENSKÁ LUDOVÁ ROZPRÁVKA

(Dokončenie)

Pochopil starý kráľ, kto učaril jeho synovi, a hneď mu aj začal svadbu vyhovárať:

„Akože si ty, kráľovský syn, vezmeš za ženu dievča-kaliku? Veď sa ti ľudia vysmejú.“

„Kto sa vysmeje, kto nie,“ vraví kráľovič. „Ale ja chcem len tú, na ktorú som kušu namieril.“

Znova sa pustil kráľ syna prehovárať, ale keď ten len na svojom trval, privolil k svadbe. Ba vystrojil ju takú, že hudci na nej hrali tri týždne a dva dni a boli by vyhrávali aj tretí, keby práve vtedy nebol prišiel posol, že treba ísť susednému kráľovi na pomoc.

Dojedol starý kráľ, čo mal na tanieri, dopil, čo mal v pohári, a kázal si koňa osedlať.

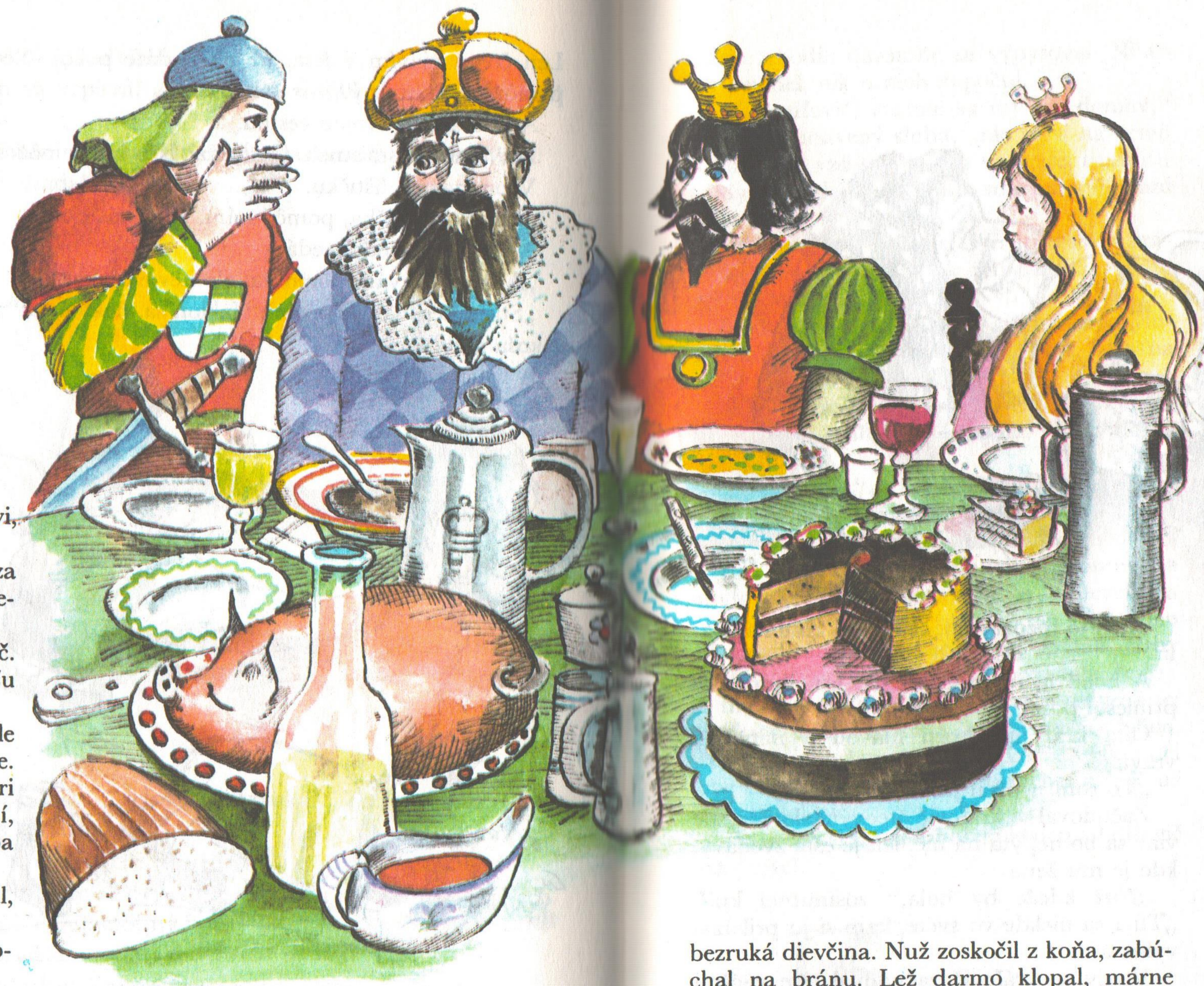
„Kdeže vám kôň, otec môj,“ vraví kráľovič. „Ja pôjdem, kde vás volajú.“

„Tebe čas žiť a mne mrieť,“ hovorí kráľ a berie sa k osedlanému koňovi.

Ale syn ho predbehol. No ešte skôr, ako sa svižko vyhupol do sedla, povedal:

„A čokoľvek by sa stalo, pošlite za mnou nášho najlepšieho bežca. Ale ak sa mi narodí syn, nech si ten bežec osedlá najrýchlejšieho koňa, a či bude noc, alebo deň, nech ho ženie dovtedy, kým za mnou nepríde.“

Po čase sa bezrukej dievčine narodil utešený syn. Keď sa mu všetci do vôle potešili, spomenul si kráľ, o čo ho prosil syn. A tak

vzal pero a zlatými písmenami mu napísal list. Potom vybral najstatnejšieho posla, dal mu osedlať najrýchlejšieho koňa a poslal ho do susedného kráľovstva.

Nemal sa posol nikde zastavovať, len mal ísť a ísť. A bol by ten príkaz azda aj dodržal, no jedného večera mu prišlo ľúto koňa.

„Veď mi ho treba i nakŕmiť, i napojiť,“ vraví si. „Inak ho na smrť umorím.“

Vtom zazrel mlyn, v ktorom kedysi žila

bezruká dievčina. Nuž zoskočil z koňa, zabúchal na bránu. Lež darmo klopal, márne o vodu pre koňa prosil, macocha mu nie a nie otvoriť.

„Len id', skadiaľ si prišiel!“ kričí naňho.

„Akože pôjdem, keď som ešte neprišiel tam, kam som mal prísť,“ odvetí posol. „A keď tam neprídem, akože sa kráľovič dozvie, že mu jeho žena, čo nemá ani jednej ruky, porodila syna pekného sťa slnko na nebi.“

„Čože?!“ zhíkla macocha. „Tá kalika že je ženou princa?“

Teraz už macocha otvorila nielen bránu, ale ustatého posla i pohostila, i vína mu

naliala do pohára. A neprestala mu ho nalievať dovtedy, kým nezaspal. Potom mu z tanistry vybrala list, hodila ho do ohňa a namiesto neho mu tam vložila taký, v ktorom stálo, že sa mladej kráľovnej narodil pes.

Keď sa posol ráno zobudil, poďakoval macoche i mlynárovi za nocľah a znova popchol koňa za kráľovičom. Lenže daromne ho už teraz pobádal, hnal po cestách-necestách, keď si kráľovič list prečítal, zhrbil sa od nešťastia ako starý, nakrivený strom.

„Bodaj by si radšej nebol prišiel,“ prihovril sa napokon poslovi. „No keď si už tu, zoberieš domov moju odpoveď.“

Nato vzal pero a diamantovými písmenami napísal, že čo sa stalo, už sa neodstane, nuž nech mu len ženu opatria a aj o psíka nech sa postarajú tak, akoby sa starali o človeka.

Šiel posol domov, a kde mu bolo prvý raz dobre, zabúchal aj druhýkrát. Lenže búchať ani nemusel, lebo macocha ho už čakala a sama ho pozývala, kam nemal vojsť. Lebo aj teraz tak bolo, že mu dobrý list vymenila za taký, čo nakazoval kráľovi, aby hneď a zaraz vyhnal bezrukú dievčinu zo zámku.

Začudoval sa starý kráľ takémuto listu, ba sprvoti si myslel, že sa mu to všetko iba zdá, ale keď si ho prečítal aj po tretí raz, tak mu prišlo ľúto nevesty a vnuka, že sa mu nechcelo ani žiť.

„Len sa vy nermúťte, otec môj,“ vraví mu raz dievčina. „Sama pôjdem, keď už mám ísť. Iba o to vás prosím, dobre mi syna priviažte na chrbát.“

Urobil kráľ, o čo ho dievčina požiadala, a tá sa hneď pobrala preč a šla, kým neprišla k tej rieke, čo jej zacelila rany.

„Tak bolo, riečka, ako si mi prorokovala,“ vraví jej. „Ale viac už nebude.“

S tým vošla do nej, že si vezme život. Len čo sa však dotkla vody, stal sa z rieky neveľký potôčik, čo jej sotva omýval prsty na nohách.

„Veď ja počkám, kým sa zväčšíš,“ hovorí dievčina a ľahla si doň na ľavý bok. No len čo tak urobila, odrazu pocítila, že je vyrástla ľavá ruka. Obrátila sa na druhú stranu a ruka jej narástla i tam.

„Len to rozprávam, čo ste mi sami napísali.“

A hneď aj ukazuje kráľovi list, ktorý mu priniesol posol.

Číta kráľ list, krúti hlavou a napokon vraví:

„To som nepísal ja.“

Začudoval sa kráľovič otcovým slovám, ale viac sa ho nepýta na nič, len je ešte zvedavý, kde je mu žena.

„Nuž kdeže by bola,“ zosmutnel kráľ. „Túla sa niekde vo svete, kam si ju prikázal vyhnať.“

Vtedy sa kráľovič začudoval ešte väčšmi než prv, ale otec mu ukazuje list, čo dostal od neho.

„To som nepísal ja,“ vraví kráľovič skormútené. A potom sa ho chytil taký žiaľ, že išiel do svojej izby a zavrel sa v nej na sedem západov. A možno by z nej nikdy ani nebol vyšiel, keby sa raz kráľ nebol rozkričal:

„A čože ty tam sedíš, ženu si oplakávaš? Veď keď si ju raz priviedol na zámok, možno ju privedieš i druhý raz.“

Dal kráľovič otcovi za pravdu, vybral sa aj s jedným sluhom hľadať si ženu i syna. Ale

márne chodil, daromne sa vypytoval. Nikto ich nevidel, nik o nich nepočul.

„Ej, kráľovič, vráťme sa my len domov,“ vraví raz unavený sluha, „nie sú tí na zemi. A ak sú vo vzduchu alebo vo vode, i tak ich nikdy nenájdeme, lebo nie sme ani ryby, ani vtáci.“

„A veru sa nevrátime,“ krúti hlavou kráľovič, „lebo mne sa tak zdá, že sa s nimi predsa len stretneme.“

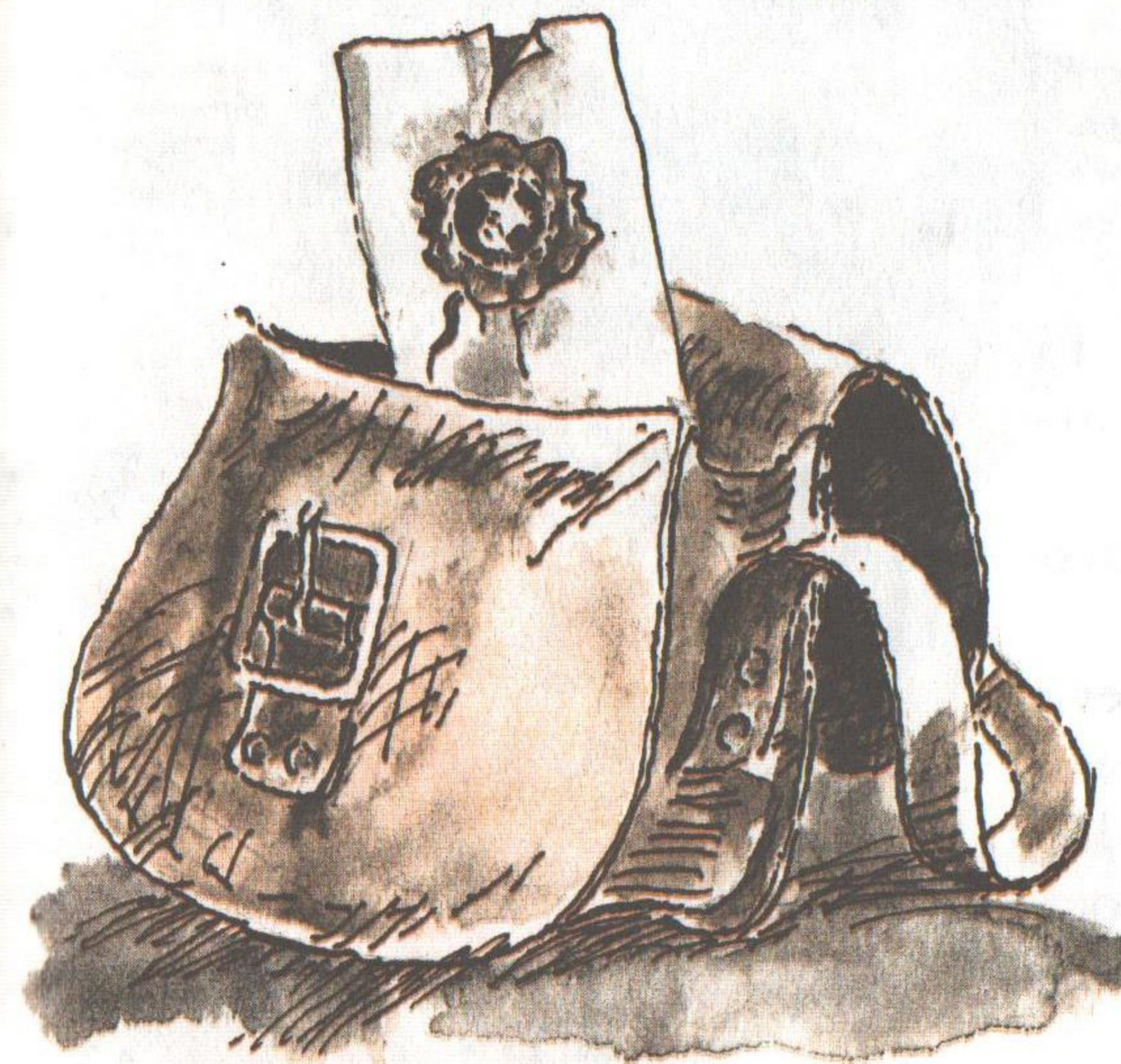
Lenže prešiel rok-dva, ba aj tretí sa schyloval ku koncu, a všetko bolo tak ako na začiatku.

„Ej, kráľovič, ale teraz sa už vráťme, veď sme už celé kráľovstvo schodili, všetky domy prehľadali.“

„Všetky nie,“ vraví kráľovič a ukazuje na akúsi chatrč. „Treba sa nám ísť ešte tamto popýtať.“

Lež znova márne hľadali, daromne sa spytovali. Mladá žena, čo aj s nevelkým chlapcom v chalupe bývala, na všetko len hlavou krútila. Iba keď sa jej spýtali, či by mohli v chalupe prenocovať, povedala, že hej, a hneď im aj ponúkla večeru. Vtedy sa jej kráľovič prizrel lepšie a len sa mu tak zdalo, že sa na jeho ženu podobá. Keďže však mala obe ruky, iba si lútostivo vzdychol a viac už nepovedal nič.

Po večeri si sluha ľahol na lavicu a kráľovič na posteľ.

Odrazu len sluha počuje, ako mladá žena vraví chlapčatu:

„Synku, otcovi ti visí ruka z postele. Nože mu ju nadvihni!“

Čo počul sluha v noci, to rozpovedal ráno kráľovičovi. No ten len rukou kýval a bral sa preč. Lenže sluha si celý deň iba svoje húdol, a tak, keď nadišiel večer, kráľovič znova klope na dvere chalupy.

A opäť bolo všetko tak ako prvý raz.

Keď kráľovičovi ovisla ruka, žena poslala chlapča, aby pomohol otcovi. Sluha to počul a ráno to povedal kráľovičovi. Lenže ten mu znova neveril. No keď sluha ešte väčšmi trval na svojom ako predošle, popýtal si kráľovič v chalupe nocľah i po tretí raz.

Ale tentoraz si už dával veľký pozor, aby nezaspal.

A naozaj. Len čo spustil nohu z postele, počuje, ako žena hovorí chlapčatu:

„Synku, otcovi ti noha ovisla. Nože mu ju nadvihni!“

Rozbehlo sa chlapča ku kráľovičovi, ale malé je, nevládze ťažkú nohu podvihnúť. Nuž podíde mať, aby mu pomohla, lež vtedy kráľovič vyskočí z postele a vraví:

„A ty že sa ako opovažuješ vravieť chlapcovi, že som mu ja otec?“

„Jemu otec a mne muž,“ vraví na to žena a tak sa díva na kráľoviča, že zaraz z neho opadáva žiaľ. A hneď mu aj rozpráva, ako jej ruky opäť narástli. A ako mu to hovorí, ten žiaľ prechádza na ňu, lebo nevie, či kráľovič ju hľadá preto, aby ju aj so synom zahubil, a či priviedol na zámok.

Ale kráľovič ju objal i syna k sebe pritúlil a potom sa už s nimi i nocou bral domov, kde im starý kráľ vystrojil takú hostinu, že bola ešte väčšia ako svadobná. I ľudí bolo na nej mnoho, tancovali a spievali všetci, len macocha stála v kúte a bledla a meravala, až sa nakoniec od závidy nad šťastím mlynárskeho dievčaťa premenila na veľkú hrudu smoly.

Ja som to videl, bol som tam, ba aj z tej smoly stále mám.

V podaní ONDREJA SLIACKEHO

Vyšla vtedy dievčina na breh, odviazala si syna z chrbta a tak ho zovrela do náručia, že od šťastia skoro zamrela.

A kým sa ona takto tešila, vrátil sa domov kráľovič a hneď sa pýta, ako sa mu má žena a či je zdravý aj psík.

„Psík?“ čuduje sa kráľ. „Aký psík?“

„Ten, čo sa narodil mojej žene,“ vraví kráľovič.

Kráľ na to:

„Čože to rozprávaš, syn môj. Tvojej žene sa narodil šumný chlapec, nie pes.“

Kráľovič zas:

O múdrom kohútikovi

VINCENT ŠIKULA

Záhoráci sa vedia zabávať

Prídu naši dvaja Záhoráci do Perneku a, pravdaže, rovno do krčmy. Tam spočiatku nikoho. Ani si ich nemá kto všimnúť. Ani ich nemá kto obslúžiť. No oni si už zložili putne a poutierali si z čela znoj. Jeden z nich zakričí:

„Šenkárka! Márnosť, kde si? Prečo neobsluhuješ?“

Namiesto šenkárky pribehol krčmár a hneď na nich zhurta: „Čo sa tu rozdrapujete, vy rozdrapenci? Moja krčma má úroveň! Pijú tu len páni.“

„Očuješ to, Francko?“ zasmie sa Albert. „A my sme čo? Aj my sme páni. Ak si krčmár, slúž a aspoň trochu sa krč! Nie iba na ľudoch zarábať. Dnes tu bude veselo!“

„Hohoho! Takých tu už bolo!“ vraví na to krčmár. „Viem spraviť veselo. Najprv však chcem vedieť, či je na to. Musíte najprv ukázať, čo máte vo vreckách. Lebo ináč Záhorákom, najmä takým, čo chodia až do Trnavy predávať hrušky—putrice, predávam obyčajne putrtáky, alebo ak sa mi ich nechce obsluhovať, poviem, že mi vyšlo pivo, že ani nepriviezli

by v nej byť aj taká mladá zelená paprička. Od rána som nič nejedol.“

Krčmár odbehne do kuchyne, skríkne na ženu:

„Zarež štyri slepice! Máme hostí, dnes tu bude štabarc.“

„Aký štabarc? Čo za štabarc. Všetko to je enem Francko s Albertom, ktorí chodia rok čo rok cez Kuchyňu do Dubovej a odtiaľ do Modry, ba až do Trnavy s putricami. Už aj ich vyhod! Už

z pivovaru, a hneď s nimi vyrazím dvere. Ja som pernecký krčmár a obsluhujem iba pánov a kamarátov.“

„Nerozdrapuj sa, ty trulo!“ urazí sa Albert. Siahne do putnice, vyloží na stôl zlaté vajce a urazený sa spýta:

„Toto tu je čo?“

Krčmár vygúli oči. Hneď sa mu aj zalesknú. Len-len že mu v nich aj niečo nepraskne. Možno mu aj prasklo, lebo si ich pretiera. Ba ešte aj zafučí, ani čo by on doniesol putnicu. Alebo akoby sa učil hrať na fujare a vo chvíli celý očervnel.

„Fufurufififí! Márnosť, zlaté vajce! Fif, a ešte aké! Tuším

pravé karáty! Fifufufufu! Ej, márnosť! Páni zlatí, čo si prosíte?“

„Francko, čo si prosíš?“ opýta sa Albert kamaráta.

„Či ja viem?“ ten sa nevie rozhodnúť. „Keď je už reč o vajciach, ja by som si najradšej praženicu. Ale aspoň z dvoch vajec. A aby jej bolo viac, mohla

aj nech sú na ulici! Hneď vyraz s nimi dvere.“

Kuchynské dvere viedli rovno do šenkovne. Francko sa hneď

zberá. Albert sa však napaprčí. Znovu siahne do putnice. Vyťiahne druhé vajko, chce ním rozbiť jediný obraz, ktorý je v krčme. Potom ho však tresne o stôl.

„Och, ty papuča! Čo som ti ja? Ak ma neobslúžiš, sám odídem. Ja som pyšný Záhorák. Už aj zarež sliepky! A Franckovi urob praženicu. A s čerstvou mladou papričkou. Och, ty cudzia ničomnica, ty si Záhoráčka? Bež do záhrady po najkrajšiu papričku, lebo ináč ťa tak vyštichujem, že v praženičke budú vlasy!“

Na stole sú už dve vajcia. Čoskoro pribudne aj tretie. Krčmár sa smeje:

„Fif, fuf!“

Ba už sa smeje i jeho tučná žena:

„Fifu, fufa, fafa!“ A len tak lieta po dvore. V jednej i druhej ruke nožík. Ba ešte kričí na susedu:

„Susedo! Poďte chvíľu pomôcť! Máme u nás hostí. Je

u nás pán Albert s pánom Franc-
kom. Rozkázali si praženičku
s papričkou a k nej štyri slepice.“

A suseda ďup, ďup. Lebo to je
taká ďupkala, ozaj taká ďupkaj-
ka. Taká ďupkajenka. Ak treba
pomôcť, raz-dva pridupoce alebo
doďupká. Ďup, ďup!

„Hovoríš Francko s Albertom?
A aj sa rozdrapujú?“

„Jéjda, á ako!“

„Čo už sa len môžu takí dvaja
putričkári rozdrapovať!“

„Neublížujte!“ aj krčmárke sa
už ligocú oči.

„Čoby som ubližovala! Veď ja
som ďupkajka. Šli včera ráno do
Trnavy s putricami. Asi predali
putrice. Predsa si môžem pove-

dať. Ďup, ďup! Dzup, dzup! Ja
som predsa ďupkajka. Čo sa mi
stane? No radšej iba pomôžem.“

Všade šinky-brinky. V kuchy-
ni už škvrcí. Do nosa udrela
najprv paprička, potom cibuľka.
Zavoňala i polievka a krčmárka
pribehla do šenkovne:

„Okoštujte naprv srdiečko, pe-
čienku a žalúdok.“

„Fíha, Francko, tuším je to
dobré. Na mú milú rozmilú, tu-
ším je to lepšie ako praženica.

Kurací alebo slepačí žalúdok
patrí do žalúdka. Či som ti nepo-

vedal, že tu bude hurhaj? Kde je
tá ďupkajka? Prečo už neobehla
celý Pernek? Kde je tá klebetná
baba? Už dávno tu mali hrať
cigáni. O desať minút chcem tu
vidieť starého Blanároviča, aj
Jula Tavalého s husľami
a hrbom, aj Trčka s basou, všet-
kých cigánov. Ďup, ďup, dzup,
dzup, už aj utekajte!“

Celý Pernek je na nohách

Ďupkajka behá po Perneku,
zháňa cigánov, no zároveň buntoší
aj ostatných. Ba ani netreba veľ-
mi buntošiť. Pernečania sú
odjakživa veľmi zvedaví. V Per-
neku je skoro každý ďupkaj.
Ozaj iba ďupkaji a dzupkaji,
ďupkajky a dzupkajky.

Ďup, ďup! Dzup, dzup! Cigáni
už idú s husličkami. Trčko sa
šrotuje, kolíše s basou. Je malý,
no šikovný. Basa mu je ťažká.
No ináč, keď už basa stojí, keď je
už opretá, vie okolo nej skákať
— vrzg, vrzg!

No odrazu sa Trčko šmykne.
A hrbáň huslista zastane a zatis-
ne zuby, ani čo by nie Trčkovi
na base, ale jemu praskla na
husliach struna.

„Čo robíš, človeče? Už je po
base.“

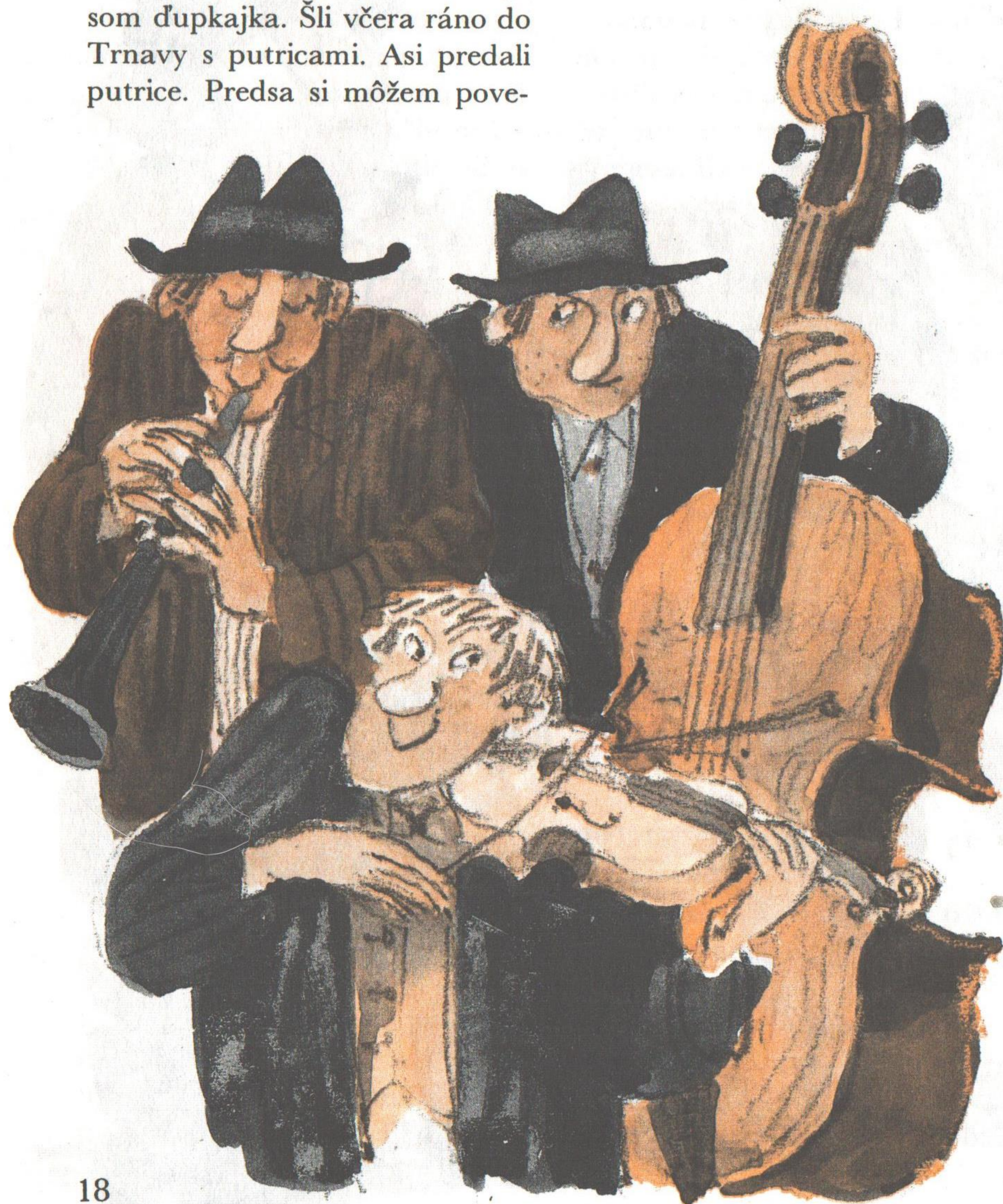
Trčko sa najprv začuduje, po-
tom sa opráší a povie:

„Len sa nebojte. Nič sa jej nes-
talo. A je to pravda, že Francko
s Albertom doniesli za hrušky
plné putnice zlata?“

„Je to tak, je to tak.“

(Pokračovanie)

ILUSTRUJE LADISLAV NESSELMAN

Lastovičky

RENÉ GUILLOT

Boli raz dve malé lastovičky s dlhými
čiernymi krídelkami a s bielym bruškom. Na
jar, keď rozkvitli fialky a narcisy, vydali sa na
veľkú cestu. Odleteli z Afriky, kde trávili
zimu, domov, do svojho rodného hniezda.

„Vidíš ten starý mlyn?“ potešili sa, keď sa
už blížili k domovu.

„Vidím.“

„A tamto je most.“

„Ide po ňom rušeň.“

„Už vidieť aj stanicu... koľajnice... a náš
starý vagón.“

Lastovičky boli veľmi šťastné.

Každý rok prichádzali na to isté miesto
a vždy našli na vedľajšej koľaji odstavený
vozeň so svojím hniezdom.

Lastovičia mamka zniesla doň vajíčka
a potom na nich sedela dovtedy, kým sa
nevykľuvali mláďatká.

Aká to bola radosť, keď po prvý raz otvorili
zobáčiky!

Ale čo sa raz nestalo!

Keď sa lastovičia mama vracala do hniez-
da s muškou v zobáku, nenašla vagón na
svojom mieste. Celé roky tam stál, a zrazu ho
nebolo. Pripojili ho k vlaku.

Lastovička sa strašne vylakala, že viac
nevidí svoje deti. Pustila sa letieť a letela
a letela. Lež rýchly let ju vyčerpal, krídelká
sa jej unavili, nevládala ďalej. Práve vtedy
vlak zastal na susednej stanici. Lastovička ho
zbadala, keď odchádzal. Z posledných síl sa
pustila za ním. Lenže vlak šiel čoraz rýchlej-
šie a rýchlejšie, a tak lastovička za ním
zaostávala.

Našťastie prišlo stúpanie. Vlak spomalil,
rušeň sťažka fučal.

Lastovička dostihla vagón a vyčerpaná
klesla na jeho strechu.

„Už som si myslel, že ťa viac nevidím,“
povedal natešený lastovičí otec, ktorý celý ten
čas bol pri mláďatkách.

„Keby si vedel, ako mi búcha srdce!“
odvetila mama.

„Poď sa pozrieť na maličké, prestane ti,“
odvetil otec.

Lastovičatká pokojne spali. A kým sa ne-
zobudili, otec s mamou sa zo strechy železnič-
ného vozňa šťastne pozerali, ako kraj okolo
nich uteká kamsi preč.

Prel. MARTA GÁLOVÁ

Motýľ v ružovej sukničke

MARIANA KOMOROVÁ

Slnko páliło a vôbec nebralo ohľad na fanúšikov, ktorí si podchvíľou utierali spotené tváre. Nič si nerobilo ani z hráčov naháňajúcich loptu z jednej strany ihriska na druhú.

Stav zápasu bol nerozhodný: 0:0. Chlapci, deti, ba našlo sa i zopár „skalných“ žien, opreteký radili hráčom, ako dostať loptu do siete.

Pred nemilosrdne páliacim slnkom hľadali ochranu v tieni štíhlych topoľov, ktoré rástli na jednej strane ihriska.

Na druhej strane, kde nebol tieň, zostalo len zopár pobežujúcich detí a asi dvadsaťročný mladík sediaci na invalidnom vozíku.

K mladíkovi pribehlo malé dievčatko.

„Lenka, poď sem!“ zavolala naň matka. „Počuješ?“

Dievčatko sa ani nepohlo. Vzápätí sa ozval krik, jasot, premiešaný nadávkami.

„Gól!“ skríkol i mladík na vozíku.

„Kto dal gól?“ spýtalo sa dievčatko.

„Naši,“ odpovedal a ďalej sledoval hru.

„Akí naši?“

„Pozeraj,“ odvetil nervózne.

„Mne sa nechce. A nepozerať ani ty!“ duplo dievčatko nohou a začalo vyskakovať pred vozíkom.

„Nezavadzaj, nevidím,“ znova sa zamračil mladík.

„Tak poď ďalej... tak ako ja. Aha!“

Dievčatko poskočilo o dva-tri kroky.

„Počuješ? Prečo nejdeš ďalej? Prečo stále

len sedíš a sedíš?“ dobiedzalo, hoci sa mladík neďíval naň, ale očami, červenými od slnecnej páľavy, dychtivo sledoval hráčov.

„Lenka, poď odtiaľto. Dostaneš úpal,“ prišla k dievčatku mama a rázne ho chytila za ruku.

„Nejdem. Zostanem tu,“ priečilo sa dievča, a keď ho mama chcela násilu odvieť, spustilo krik.

„Nevrieskaj!“ osopil sa naň nazlostný chlap.

„Čo na ňu kričíte?“ bránila si matka dcéru.

„Decká sem nepatria, iba čo vyvreskujú!“

„Tu vrieskajú všetci!“ odsekla žena a potiahla dcéru za ruku.

Lenže dievčatko sa opäť ani nepohlo.

Žena si vzdychla, vytiahla z kabelky veľkú bielu vreckovku, uviazala na nej štyri uzlíky a nasadila ju dievčatku na hlavu. Potom odišla pod topole.

Dievčatko stíchlo a sadlo si na lavičku vedľa mladíka.

„Ja sa volám Lenka, a ty?“ znova začalo rozhovor.

„Nepočuješ? Volám sa Lenka, a ty?“ zopakovalo.

Mohlo mať šesť alebo sedem rokov. Malo zlatisté vlásky, krátku ružovú sukničku a červené sandálíky. Pulóvrik mu matka vyzliekla, aby mu nebolo priveľmi teplo.

„Prečo nevstaneš, keď ti je teplo?“ Vyskočilo na lavičku a pozorovalo pot, ktorý mladíkovi stekal dolu čelom i po krku.

„Bolia ťa nohy?“ dotklo sa prstom chlapcovej nehybne položenej nohy.

Mladík sa trhol. Domáci urobili chybu v obrane a dostali gól. Chlap, čo sa osopil na dievča, žiaril od radosti a na dúšok vypil pohár piva.

„A ešte jeden!“ zakričal na svojich.

„Prečo chce ešte jeden?“ spýtalo sa dievčatko mladíka. „A ty už nechceš? Povedz!“ naliehalo.

„Chcem!“ povedal mladík. „Chcem, aby naši vyhrali.“

„Tak aj ja chcem. Obaja chceme.“

Dievčatko sa odrazu rozbehlo preč a o chvíľu sa vrátilo s pohárom malinovky.

„Trochu ti dám,“ podstrčilo mladíkovi pohár.

Mladík sa žiadostivo zadíval na perliacu sa tekutinu.

„Nemôžem, neudržím v ruke pohár,“ odvetil.

Bol smädný, že by bol vypil celý sud. Bratanec, ktorý ho priviezol na futbal, hral

v domácom mužstve a počas zápasu k nemu nemohol prísť.

Dievčatko vyskočilo na lavičku a priložilo mu pohár k ústam. Z červenej malinovky sa odrazu stal potôčik, stekajúci po mladíkovej bielej košeli.

„Čo to robíš, Lena!“ pribehla k dievčatku matka a začala vreckovkou utierať mladíka.

„Nevidíš, že si mu poliala košeľu?“ Vzápätí chcela dievča plesnúť po zadku.

„Nebite ju,“ povedal mladík.

Žena stíchla a odišla. O chvíľu sa vrátila a priniesla dva poháre malinovky. Jeden podala dcére a druhý podržala mladíkovi pri ústach.

Pil ako vyprahnutá zem.

„Bola dobrá?“ spýtala sa žena.

„Dobrá, ale pivo by bolo lepšie.“

Žena sa usmiala.

„V tejto horúčave by ti udrelo do hlavy.“

Čoskoro bol koniec zápasu. Z ampliónu začala vyhrávať dychovka.

„Ahoj!“ zavolalo dievčatko na chlapca.

„Ahoj!“ odvetil. „A ďakujem!“

Dievča už bolo na druhej strane. V ružovej sukničke preletelo cez cestu ako motýľ.

Voľba predsedu

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

Trieda, do ktorej chodí Dodo, bude mať od dnešného dňa predsedu.

Prihlásila sa Monika:

„A ten predseda môže byť aj predsedka?“

„Predsedníčka,“ opravila ju súdružka učiteľka.

„Môže to byť aj predsedníčka?“ zopakovala svoju otázku Monika.

„Môže, ak ju zvolí väčšina hlasov. No, navrhujte si kandidátov, asi tak štyroch.“

„Ja navrhujem Dolinského,“ povedal Fero Nuota.

„A ja Zuzku Slosiarikovú,“ povedala Monika a pekne sa na Zuzku usmiala.

„A ja navrhujem seba,“ povedal Dodo.

Trieda vyprskla smiechom a zahmýrila sa ako lúka vo vetre.

„Ticho, ticho!“ povedala súdružka učiteľka a zakývala zošitom. Tým istým, v ktorom čipia červené a čierne body. Červené body dobré, čierne body zlé. Veľmi nebezpečný zošit. Všetko hneď stíchlo.

„Seba nemôže nikto navrhnúť, ani za seba hlasovať,“ vysvetlila súdružka učiteľka. „Navrhujte ďalších kandidátov, ešte dvoch.“

Navrhnuť kandidáta je veľmi ťažké, uvažoval Dodo. Napríklad Petra by som nenavrhol, lebo mi nepožičal farbičku. A Dušana zas preto, lebo nezbiera známky. Ale navrhol by som Darinku, lebo má pekné modré oči a jednoducho sa usmieva. No kým Dodo takto premýšľal, na tabuli už boli napísané štyri mená.

„Kto je za Radka Dolinského, nech zdvihne ruku,“ povedala súdružka učiteľka.

Zdvihol sa les rúk a Vierka Šišmišová pomohla súdružke rátať. Dvadsaťštyri.

„Kto je za Zuzku Slosiarikovú?“

Znova les rúk — dvadsaťjeden.

Odvolili a spočítali hlasy: šesťdesiatosem.

„Ako je to možné?“ čuduje sa súdružka učiteľka. „Veď vás je v triede iba tridsaťpäť.“

„Prosím, to je tak možné, že niektorí žiaci volili dvakrát,“ ponáhľala sa vysvetliť Vierka.

„Ja som volil až trikrát!“ pochválil sa Fero Nuota.

„Vyhlasujem voľbu za neplatnú,“ vraví súdružka učiteľka. „Kandidátka môže ostať, ale hlasovať sa bude znova: každý iba raz.“

Vykonal novú voľbu — a vidíte ho, zasa! Zasa bolo hlasov viac ako žiakov, o celý tucet viac.

„Neplatné!“ vraví súdružka učiteľka. „Ech, vy voliči! Spravíme to takto: kto je za Radka Dolinského, prejde sem do tohto kúta. Kto je za Zuzku, prejde do tamtoho. Každý kandidát dostáva svoj kút.“

Teraz len nastala v triede trma-vrma, hurt a zhon!

„Kde ta ideš, Eva! Veď si predtým hlasovala za Zuzku!“

„Poď k nám, Ivo, vidíš, že sme tu všetci traja!“

„No počuj, Dodo, kde si si to stal? Už si s tebou nebudem vymieňať známky!“

Súdružka učiteľka sa musela ešte dva razy zahroziť svojim nebezpečným zošitom, v ktorom sa čierne body liahnu rýchlejšie ako červené.

Napokon sa odvolilo. Predsedníčkou sa stala Zuzka Slosiariková.

Bola to veľká sláva.

Ale na druhý deň sláva trochu splasla, lebo Zuzka dostala čierny bod za nepozornosť.

Hrdinský Fičúr

RUDO MORIC

Angličania sú nesmierne hrdý národ. Všeličo sa u nich začalo. Medziiným sú kolískou futbalu, najpopulárnejšej športovej hry na svete. Preto všetci Angličania boli veľmi smutní, keď sa im stal okolo futbalu malér. A to nie malý, lež priam svetový. Bolo to v šesťdesiatom šiestom roku tohto storočia, teda ani nie tak dávno. V Londýne malo byť majstrovstvo sveta. Pri tejto príležitosti priviezli do Anglicka trofej, ktorú dostane víťaz majstrovstiev. Hovorili jej Zlatá Niké, lebo to bola soška gréckej bohyně víťazstva. Krásna soška. Celá zo zlata. Okrídlená Niké držala vo zdvihnutej ruke čašu, z ktorej sa mohli napiť iba najlepší futbalisti sveta.

Angličania uložili Zlatú Niké do jedného z najkrajších londýnskych palácov. Ľudia ju chodili obdivovať a túžili po tom, aby ju na majstrovstvách sveta získali ich futbalisti.

Bol marec a aj do hmlistého Londýna prichádzala jar. Tráva v parkoch pučala a puky na stromoch sa nalievali.

A vtedy sa to stalo. Ukrutné nešťastie doľahlo na Anglicko. Ba čo na Anglicko, na celú Veľkú Britániu.

Neznámi zloději ukradli Zlatú Niké. Ľudia zhíkli, polícia stúpala.

Teraz to padne na policajtské hlavy, že zle strážili. A naozaj. Ľudia začali šomrať: „Babráci, nevedeli ustrážiť zlatú bohyňu, dolu s nimi!“ A bolo ešte horšie, keď ktorási múdra hlava vymys-

lela, že nieto o čo hrať, nuž majstrovstva sveta vo futbale nebudú. Angličania sa nebudú mať na čo pozerať a domáci mančaft nebude majster sveta. Celá Veľ-

ká Británia bola hore nohami. Angličania smútili, Škóti aj Íri sa smiali do hrsti; dobre im tak, nafúkaným Angličanom, myslia si, že sú najmúdrejší.

Už sa Angličanom zdalo, že sa im nebudú smiať iba Škóti a Íri, lež celý svet. A tak neboli len smutní, ale aj nazlostení. Keby boli chytili zlodějov, boli by ich roztrhali v zuboch. Ale zlodějov nikde a Zlatej Niké takisto.

Bola to najväčšia hádaňka, pred ktorou vtedy Angličania stáli. A dni utekali a majstrovstva sveta sa blížili.

V tom istom čase žil v Londýne istý pán Corbett, ale on v našom rozprávání ani nie je natoľko dôležitý. Iba potiaľ, že mal psa, ktorého volali Pickles. Keby

tento Pickles nežil v Anglicku, ale v Bratislave alebo v Marikovej, volal by sa Fičúr. Bol to čistokrvný krásavec. A pán Corbett bol na neho náležite pyšný. Každý deň chodil s ním na prechádzky nielen preto, aby ho vyviedol von, ale aby sa s ním pochválil pred ľuďmi. Istého dňa zamieril pán Corbett s Fičúrom na dlhom remenci do tichého a nevelkého parčíka. Tu si s ním pochodí po cestičkách a nadýcha sa čerstvého vzduchu. Odopol remenec z obojka a Fičúr behom od stromu k stromu, od kríka ku kríku. Odrazu však len priložil k tráve ňufák. Ňuchá, ňuchá, až sa mu nos na boky vykrúca. A keď sa takto dostal až pod vetvy blízkeho kríka, začal odhadzovať zem, ktorá napodiv nebola ubitá, lež kyprá. Pán Corbett si zastal na chodníku a s úľubou hľadel na svojho štvornohého pracujúceho priateľa. Čože ho tak vzrušilo? Vari tam dakto zakopal dajakú kosť, alebo inú lákavú lahôdku? Naozaj bol zvedavý, čo z toho vykvitne. Vôbec však netušil, že to bude velikánska senzácia.

Hrabká Fičúr raz prednými, raz zadnými labkami, zem frka okolo. Až sa dohrabal k čomusi, čo bolo zabalené v novinovom papieri.

Dúfam, že stará klobása alebo dačo podobné, myslí si pán Corbett a nenáhli sa k nález. Veď si s ním Fičúr ľahko poradí, vyberie z papiera, čo našiel. Pickles však prestal hrabať a so zdvihnutým ňufákom, zababraným od zeme, pribehol k svojmu pánovi. A čo ho volá, to ho volá pod krík. Pánovi Corbettovi sa to zdalo čudné, nuž podišiel ku

kríku, zobral balík zakrútený vo vlhkom papieri a rozbalil ho. Vzápätí úplne zdrevenel a zabudol aj dýchať. Len hľadá, oči vyvaľuje, a pochopiť nevládze. Čo to ten Fičúr našiel, prepánajána! V novinách je zabalená Zlatá Niké, pohár pre víťaza futbalových majstrovstiev sveta!

„Ech, Pickles, máš ty šťastie, a ja s tebou!“ skríkol napokon pán Corbett. „Zachránil si Anglicko!“

Potom rýchlo pripol remeň na Fičúrov obojok a rozbehol sa oznámiť Picklesov nález. Nešiel však na Scotland Yard, lebo polícia by si bola Fičúrov úspech

prisvojila, ale náhlil sa na futbalovú asociáciu. A tam vyrozprával najprv vrátnikovi, čo sa stalo. Keď to počul vrátnik, zatelefonoval rovno predsedovi futbalovej vrchnosti a ten si osobne pribehol na vrátnicu po vzácnych hostí. A pán Corbett znova rozprával príbeh z malého parčíka a náležite vyzdvihol úlohu Fičúra i seba.

Predseda futbalovej asociácie

rozhodol zvolať tlačovú konferenciu, na ktorej predstaví hrdinu Fičúra a jeho pán porozpráva novinárom, ako sa šťastie usmialo na Anglicko. Novinári pribehli ako bez duše a do prasknutia naplnili veľkú konferenčnú miestnosť. Víťala ich Zlatá Niké, na ktorej išli oči nechať. A vítal ich aj pán Corbett s čistokrvným šviháckym Fičúrom, ktorý sedel na extra stoličke a bystro pozoroval prítomných a prichádzajúcich. A potom ich predseda privítal. Pán Corbett znova vyrozprával parkovú príhodu a medzi jeho rečou Pickles dva razy zahavkal. Ktohovie, či z horlivosti, alebo z nudy. A potom vyplazoval na všetkých novinárov ružový jazyk, čo bolo dosť neslušné, ale on si to mohol dovoliť.

Čistokrvný Pickles teda všetko zachránil. Našiel Zlatú Niké aj bez toho, aby zlodej k soške pribalil kus slaniny alebo klobásku. To je ňufáčik!

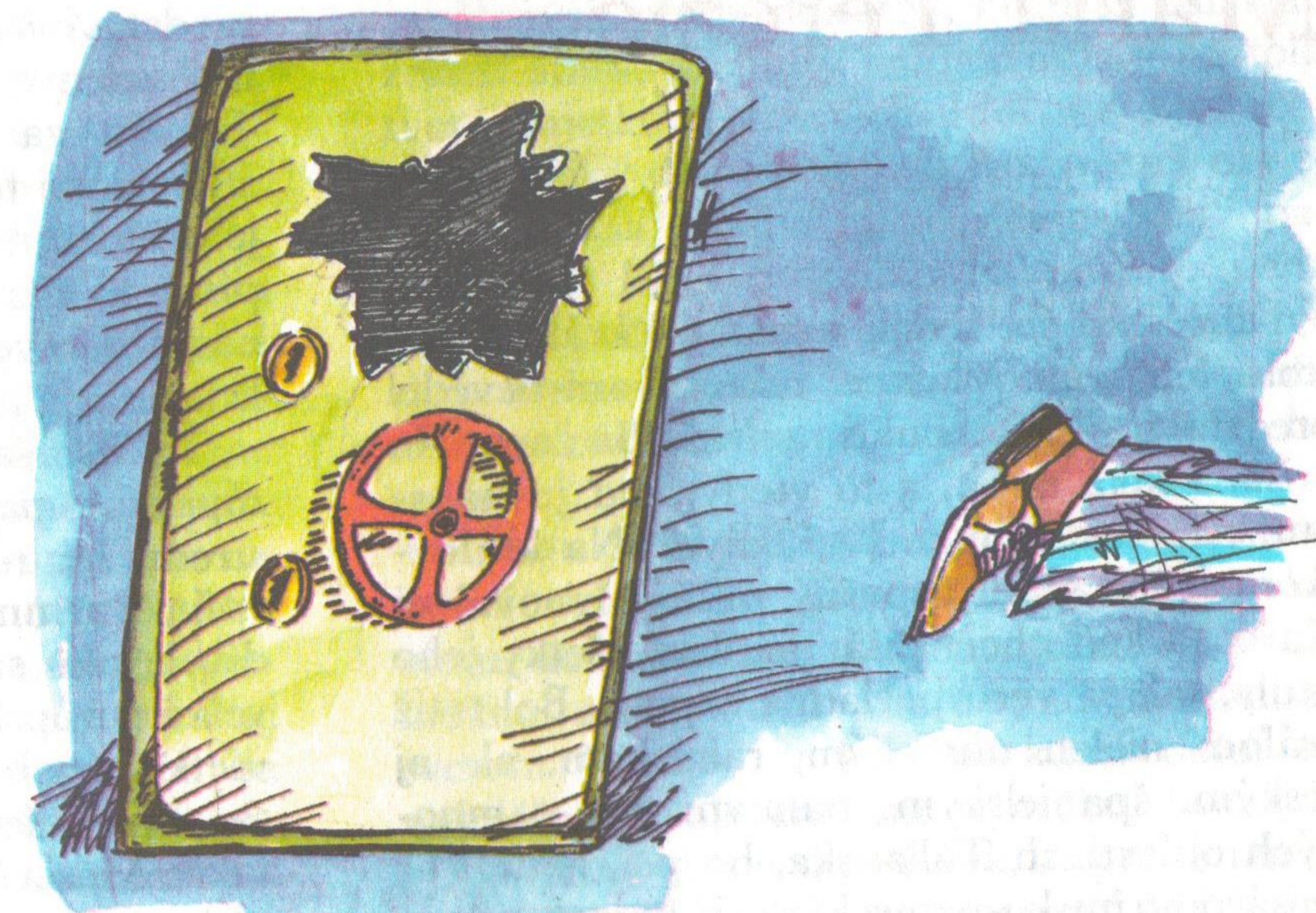
A za ten ňufáčik sa treba odvdáčiť. Anglicko nebolo skúpe.

Združenie na ochranu zvierat dalo vyrobiť špeciálnu pamätnú medailu a venovalo ju na osobitnej slávnosti psovi Picklesovi. Nebola zlatá, ale ligotala sa, ako-

dva konce. A táto o Zlatej Niké je práve taká.

O niečo vyše pätnásť rokov svet znova ohúrila správa o Zlatej Niké. Tentoraz prišla z Brazí-

by bola zo zlata. Fičúrovi pribudla ďalšia ozdoba na obojku. Filmári si objednali Picklesa ako herca do jedného filmu. No najväčším vyznamenaním boli čestné lístky na všetky zápasy majstrovstiev sveta vo futbale pre pána Corbetta a jeho psa Picklesa. A to za platnosti krutého zákazu vstupu psov na všetky štadióny v Anglicku! To akoby ho povýšili do človečenského stavu. Už nehovoríme, že aj pán Corbett dostal svoje. A ten to dostal v librách, a nebolo toho málo. Vari za to, že vychoval takého rozumného psa.

A to by mohol byť koniec rozprávania o hrdinovi Picklesovi. Ale niektoré pesničky majú

lie, ktorá po trojnásobnom víťazstve na majstrovstvách sveta vo futbale získala túto trofej natrvalo. A odrazu ju dajakí zlodejčikovia uchmatli z pancierovej skrine. Ale to by nebolo to najdôležitejšie, lebo zlodejov je dosť všade na svete. Dôležité však je, že Brazílčania nemajú svojho Fičúra, ktorý by vyňural, kam zlodeji ukryli korisť. A tak si brazílski zlodeji môžu robiť, čo chcú, môžu Zlatú Niké aj roztaviť a Brazílčania budú navždy smútiť za zlatou soškou. A to všetko pre jedného jediného, no vonkoncom nie obyčajného psa. Pre jedného Fičúra, ktorý vie oveľa viac ako pri každom stĺpe dvíhať labku.

Slovensko na prahu novoveku

„Osvietená“ Mária Terézia

Dlhé stáročia sedeli u nás na kráľovskom stolci len králi. Vlastne, nikto si ani nevedel predstaviť, že by si naň raz zasadla žena. No prišla i taká doba, a to vtedy, keď ju habsburský dvor najmenej očakával. Na kráľovskom tróne sedel úspešný muž. Menoval sa Karol, a keď chcel písať všetky jeho tituly, tak sa veru poriadne zapotil. Bol totiž kráľom nielen uhorským, rakúskym, ale aj českým, španielskym, panovníkom v mnohých oblastiach Talianska, ba po roku 1711 i cisárom rímsko-nemeckým. V bojoch o španielsky trón svoj zápas síce prehral, ale Turkov zahnal až za starú uhorskú hranicu, ba získal od nich aj časť Srbska. Veľký kus úrodnej podunajskej nížiny bol pre chudobu z hôr takmer zasľúbenou zemou. Netreba ani pripomínať, že medzi tými, ktorí sa sem sťahovali, bolo i veľa Slovače. Aj uhorskej šľachte sa Karol usiloval zraziť z hlavy jej bujarý hrebienok a takmer ju donútil, aby platila dane do štátnej pokladnice, tak ako to bolo zvykom už v iných európskych krajinách. A keď ho nechcela poslúchnuť, šľachtický snem nezvolal do konca života a vládol, ako uznal za vhodné. Len s jedným problémom si náš Karol nevedel rady: nedokázal akosi „zariadiť“, aby sa mu narodil mužský potomok, ktorý by po ňom prevzal toľko kráľovských korún a pôct. A keďže nenašiel ani v početnom a rozvetvenom habsburskom rode nijakého iného poriadneho mládenca, rozhodol sa, že urobí panovníčkou svoju prvorodenú dcéru Máriu Teréziu.

Pragmatická sankcia

Lenže nešlo to tak ľahko, ako si Karol predstavoval. V jeho kráľovských krajinách mu snemy posľubovali, že prijmú Máriu Teréziu za kráľovnú, hoci prastaré práva a zvyklosti to celkom nedovoľovali. A aby po jeho smrti nevznikli nijaké pochybnosti, podpísali aj významný dokument o jej budúcom nástupníctve. Nazvali ho „pragmatická sankcia“.

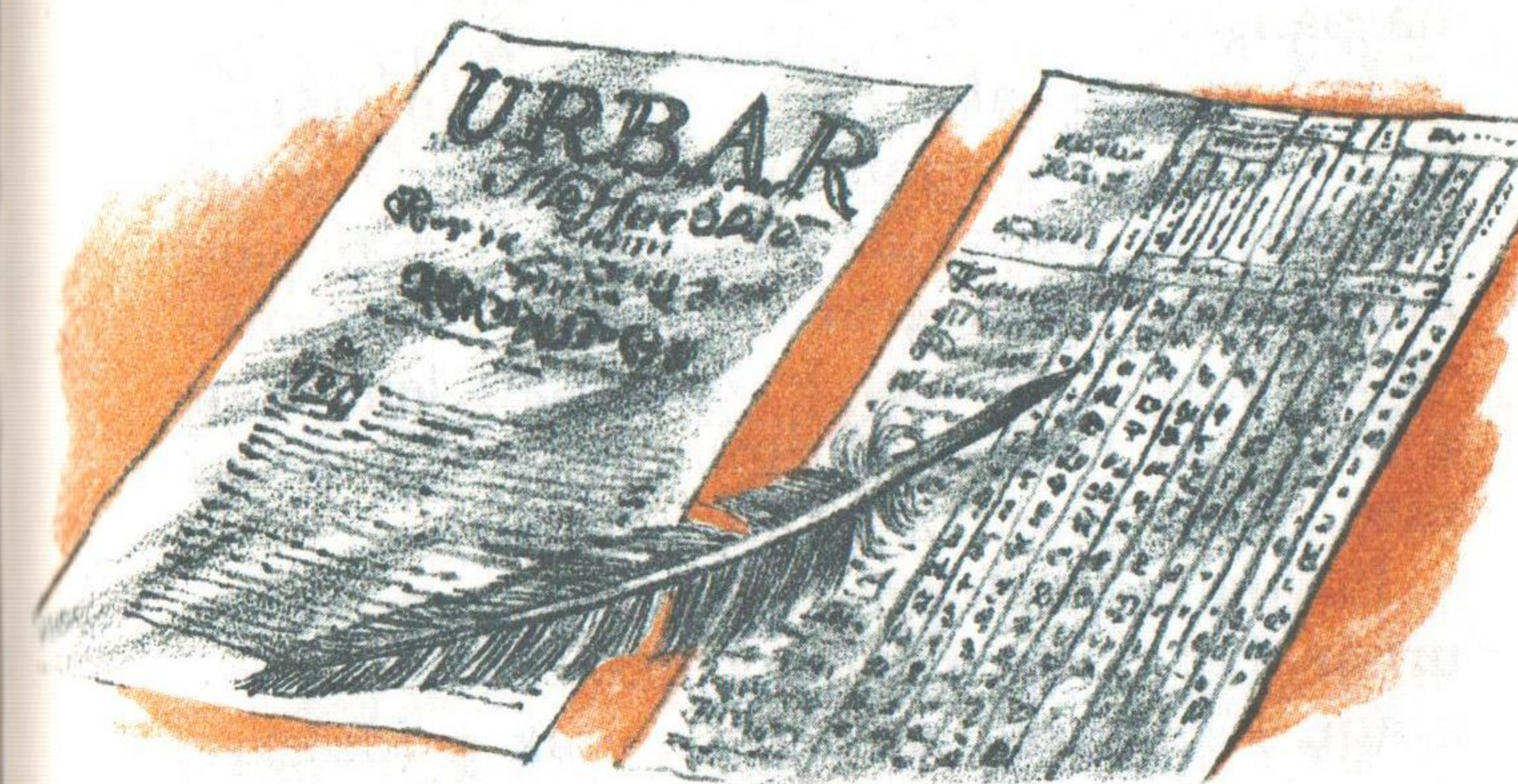
Ťažšie však bolo presvedčiť ostatných európskych panovníkov, aby vzali do svojho stredu ženu-kráľovnú. To im nijakovsky nevoňalo a mnohí z nich sa už lačnými očami dívali, ako sa po Karolovej smrti bude deliť veľké európske panstvo Habsburgovcov a čo všetko z neho uchmatnú oni sami. Nakoniec sa však všetci podvolili, okrem Bavorska, takže Mária Terézia mala cestu na kráľovský stolec otvorenú. Po smrti svojho otca Karola roku 1740 naň aj skutočne nastúpila, a ako sa neskôr tvrdilo, nepočínala si na ňom zle. Ba niektorí boli presvedčení, že bola panovníčkou vynikajúcou, lebo po sebe zanechala mnoho nových zákonov a nariadení, ktorými sa usilovala opraviť a zreformovať spoločnosť svojej doby. Neboli by sme však dobrí historici, keby sme si mysleli, že to všetko bolo jej zásluhou. Mária Terézia sa ujala vlády v čase, keď sa už rúcal svet starého stredoveku a nadchádzali nové — ako sa im vtedy hovorilo — „osvietené časy“.

Hranice osvietenstva

Osvietenstvo bolo myšlienkovým hnutím, ktoré sa ako povetrie vznášalo nielen nad našou starou Európou, ale zachvátilo celý vtedajší svet: od Lomonosovovho a Radiščevovho Ruska až po Franklinove, Jeffersonove či Washingtonove Spojené štáty americké. Šíril sa pomocou francúzskeho jazyka. To

preto, že práve vo Francúzsku dosiahlo osvietenstvo svoju najrýdzejšiu podobu. Iste ste počuli mená takých duchovných velikánov, akými boli Voltaire, Diderot, J. J. Rousseau. To všetko boli zástancovia osvietenskej ideológie, mnohí z nich rovesníci Márie Terézie.

Vo francúzskych salónoch v polovici 18. storočia bol každý presvedčený, že svet sa načisto zmenil, že prišiel „nový vek rozumu“. Všetci jasali, pretože nastalo nové „osvietenské storočie“. Minulosť sa zdala byť pre tieto kritické hlavy už len veľkým gotickým a barokovým temnom, ktoré svojím náboženstvom natoľko zatemnilo ľudskú myseľ, že ľudia ani nemohli dobre vidieť svet taký, aký v skutočnosti bol. Osvietená spoločnosť rázne odmietla stredoveké „temno“ plné duchov, príšer, bosoriek a povier. Obrátila sa na ľudský rozum, ktorý mal pomôcť človeku 18. storočia nájsť cestu z bludísk náboženského temna. Osvietenci verili, že dokonca aj politické a sociálne neduhy, v ktorých sa zmietala feudálna spoločnosť, sa dajú odstrániť pomocou tejto „rozumnej a rozumovej“ osvietenskej činnosti. Treba len tieto choroby vedecky poznať, popísať, aby sa o nich dozvedeli všetci tí, ktorí spoločnosť vedú i v nej žijú: od korunovaných hláv až po prostý ľud. Hlboké vedomosti o prírode a ľudstve môžu takto uvoľniť cestu pre rozumnú reformnú činnosť, a tak sa ľuďom bude žiť lepšie a ľahšie. Osvietený rozum vraj môže nájsť cestu k lepšej a dokonalejšej spoločnosti.

V urbároch sa urobil presný súpis pôdy.

Pravda, osvietenské myslenie sa nezrodilo v kupeckých kráľovstvách, remeselníckych dielnach či v poddanských chalupách. Vzniklo medzi vzdelancami, medzi ktorými mala jasnú prevahu šľachta. A tak sa nemôžeme čudovať, že nie všetko, čo osvietenci hlásali, bolo pokrokové či revolučné. Preto okrem zapálených revolucionárov, ktorí sa usilovali zručiť starý, prehnitý feudalizmus a nastoliť svet majetkovo rovných ľudí (ako o tom sníval veľký demokrat J. J. Rousseau), osvietenská doba zrodila aj „osvietenských“ panovníkov, ktorí o zániku feudálneho sveta nechceli počuť ani len slovíčko. Osvietenstvo si predstavili tak, že im pomôže vylicití neduhy rúcajúceho sa feudalizmu a tým ho zachráni.

Takou bola aj kráľovná Mária Terézia, ktorej do kolísky filozofi 18. storočia dali vieru, že pomocou „osvietenského rozumu“ možno začať novú vládu nad feudálnym svetom Európy, v ktorom kdesi dolu, na najnižšom spoločenskom rebríčku, tmolil sa aj poddaný slovenský človek. A práve ten sa s nádejou obracal na „osvietenú“ Máriu, od ktorej očakával, že ho zbaví neznesiteľného feudálneho bremena. Tam, kdesi dolu, sa teda rodila legenda o spravodlivej panovníčke. My však nechceme výmysly, legendy, ale pravdu.

Vojna s Prusmi

Len čo sa Mária Terézia ujala vlády, ukázalo sa, že nielen Bavorsko, ale ani Francúzsko, a najmä Prusko sa necítia byť viazaní svojimi podpismi na pragmatickej sankcii. Dohodli sa a začali vojnu o rozdelenie habsburského dedičstva. Mária ešte nevládla ani celý rok, a už jej hlásili, že vojská týchto krajín tiahnu na Prahu, ba že bavorský kurfirst za pomoci Francúzov sa už dal korunovať za českého kráľa. Ešte nestačila poriadne stráviť prvú ohromujúcu správu, už tu bola druhá, horšia: vojská pruského kráľa Friedricha II. obsadili Sliezsko a Moravu. Vojna zúrila na mnohých frontoch.

V tejto napätej situácii Mária Terézia zvolala uhorský snem do Bratislavy. Oblečená celá v čiernom, mladá — dvadsaťtriročná — a pekná, na rukách s malým synom Jozefom, predstúpila pred uhorskú šľachtu a takmer so slzami v očiach žiadala od nej pomoc v tejto ťažkej situácii. Uhorskí šľachtici si vždy potrpeli na gestá. Vytasili šable a zborovo zvolali: Život a smrť za našu kráľovnú, Zomrieme za Máriu Teréziu a pod. Sľubovali pomoc i život. Nie však zadarmo. Mária Terézia hneď musela potvrdiť všetky staré výsady uhorskej šľachty. A potom šli na bojiská synovia slovenských, maďarských, chorvátskych a iných poddaných dávať „krv za svoju kráľovnú“, hoci tí nikomu nič nesľubovali a o vojny nestáli.

V dlhotrvajúcich vojnách, ku ktorým sa pridalo i feudálne Rusko, nielenže habsburská monarchia stratila mnoho území, ale čo bolo ešte horšie, ukázalo sa, že starý feudálny systém v armáde je neudržateľný. Na obranu krajiny bolo treba postaviť od základu modernú, dobre vyzbrojenú a vycvičenú stálu armádu.

K tomu všetkému boli však treba peniaze, peniaze, a ešte raz peniaze. Ale odkiaľ ich vziať? Poddaní na daniach ročne zaplatia štátu 9 miliónov. No len sama armáda si v tej chvíli vyžadovala 15 miliónov. Mária Terézia vedela, že sa treba znova pozrieť na systém, akým sa dane vyberajú, kto ich vlastne platí a kto nie. Všetko sa to malo riešiť na novom sneme v Bratislave roku 1764.

Keď chceme ovečku strihať, musíme ju krmiť

To bola stará sedliacka filozofia, ktorá platila tak pre malé gazdovstvo, ako aj pre veľký štát. Pochopila to aj nová panovníčka. Správne usúdila, že ak chce z poddanskej pôdy vytlačiť nové a väčšie dane, musí chrániť svoju jediná „ovečku“ — poddaného. Ak ho totiž často „ostrihá“ jeho zemepán, už nezostane nič na strihanie pre ďalšieho. Preto už od štyridsiatych rokov 18. storočia začali

„Zomrieme za našu kráľovnú.“

cisárski experti uvádzať do života tzv. tereziánsky urbár.

Bol to dôstojný súpis celej obhospodarovanej pôdy, najmä tej, od ktorej musel sedliak platiť štátu daň. Výška poplatkov sa stanovila podľa rozsahu jednej sedliackej usadlosti, pričom sa určilo, akú veľkosť takáto sedliacka ustanovizeň má mať. Všetko sa to zdalo premyslené a nechýbala ani snaha po spravodlivosti. Najmä presne sa určila výška roboty, ktorá veľmi ťažila poddanský ľud. Veď každý vedel, že šľachta deň čo deň, často s korbáčom v ruke ženie svojich nevoľníkov na panské.

Iný spôsob, ako zvýšiť príjmy do štátnej pokladnice, bolo zdanenie šľachty. Veď uhorská šľachta zo svojich rozsiahlych majetkov neplatila štátu ani groš. Neúnavne sa odvolávala na svoje práva, že ona platí len „daň z krvi“ na bojisku. Pritom zabúdala, že aj túto „daň“ platí za ňu jej poddaný.

Poddanské reformy, menovite tereziánsky urbár, bol dobre mienený reformovaný program. Kráľovská moc bola však príďaleko, aby sa takýto program dostal aj do najposlednejšej dediny. Veď celý úradnícky aparát,

ktorý mal nový program presadiť do života, bol v rukách šľachty. A tak sa ani nečudujeme, že kým sa kráľovský urbár dostal do života, zostali z neho len trosky. Ba bol poddaným predostretý tak, že sa proti nemu búrili. Napríklad oravskí richtári sa nechali palicovať, len aby urbár neprišiel na Oravu. V Prievidzi viedli proti nemu boj zas rozvášnené ženy, lebo si mysleli, že útočí na ich život a majetok. Všetko vyvrcholilo na novom sneme uhorskej šľachty, kde mali byť reformné novoty uzákonené. Uhorská šľachta nielenže neprijala reformy Márie Terézie, ale knihy, ktoré ich navrhovali, otvorene páčila na bratislavskom námestí. Pritom mnohí vedeli, že s knihami by najradšej upálila nielen poradcov Márie Terézie, ale aj ju samu.

Bez gramotných nemožno vybudovať moderný štát

Dedinský učiteľ Gabriel Balažovič o slovenskej škole 18. storočia napísal: „Menší školy v našej vlasti jak v městech, tak ve vesnicích máme; sotva však jedna nebo druhá jest, která by toho jména hodná byla.“

Pán učiteľ mal hlbokú pravdu. Škola, ktorá bola až dovtedy v rukách cirkvi, neprekročila prah cirkevných záujmov. Doba však potrebovala manufaktúrneho robotníka, ktorý by vedel aspoň čítať, písať a elementárne rátať. Bez gramotného ani v zaostalom Uhorsku sa už nedala robiť nijaká vážnejšia štátna politika. Škola sa preto celkom zákonite stala aktuálnou politickou otázkou.

Mária Terézia preto poverila celú skupinu svojich expertov, aby sa zaoberali školským systémom a navrhli východiská. Výsledkom bola reforma, ktorá po prvý raz v našich dejinách uzákonila povinnú školskú dochádzku. Jej názov bol Ratio educationis čiže poriadok vzdelávania a školského vyučovania.

Je to nesmierne vážny dokument: škola sa ním definitívne vymkla z rúk cirkvi, užšie sa primkla ku každodennému životu a začala slúžiť jeho potrebám. A tak s menom „osvietenej“ Márie sú spojené aj dejiny nášho moderného školstva.

(Pokračovanie)

Píše doc. dr. MATUŠ KUČERA, CSc.

ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knižky, ktoré ŕa potešia

Lúky sú už plné kvetov a chrobá-
čikov. Kto pozorne číta rozprávky
a vie počúvať, možno začuje takúto
hádku:

„To je môj kvet:“

„Ba môj!“

„Ba môj, ja som ho zbadal prvý!“

„Ba môj, ja som si naň sadol
prvý!“

A obďaleč vidí:

Kráčajú teliatka jedno za druhým
s veľkými kyticami za chrbtom. Prvé
teliatko začína trápiť hlad, lebo pre
kyticu sa úplne zabudlo pást. Ale
veď ľaľa — pred nosom mu čosi
voní. Chrum, chrum, pustí sa
s chuťou chrumkať.

Cestou Vladko predišiel Katku.
Aj Katku morí ukrutný hlad. Ale
ľaľa, pred nosom čosi voní. Chrum,
chrum, pustí sa s chuťou chrum-
kať... Idú teliatka, idú, ponáhľajú
sa blahoželať...

Komu? Predsa spisovateľovi, kto-
rý ich vymyslel! Aj najmenší slimá-
čik, ktorého by sme sa opýtali, kam
sa tak ponáhľá, by iste zadychčal, že
do 13. júna musí dobehnúť do Bra-
tislavy na Hraničnú ulicu — gratu-
lovať Jozefovi Pavlovičovi. Zopakuj-
eme si jeho životopis? Najprv behal.

Pri potoku, pri vode, vo Veľkých Kos-
tolanoch. Tam sa roku 1934 prvý
raz rozplakal ako každé bábätko
— ale odvtedy sa len smeje a usmie-
va ako *na jarnom slniečku*. Lenže ani
spisovateľovi nepostačí len *košíček
plný básniček*, bolo sa treba učiť aj
veselú abecedu. Málktorému žiakovi
sa v škole tak zapáči, že sa nielen
učí, ale aj píše *odslovdoslova*. Jozefovi
Pavlovičovi sa zapáčilo, lebo do ško-
ly chodil, aj keď nemusel — stal sa
učiteľom na trenčianskom gymná-
ziu. Darilo sa mu. Jeden z jeho
najlepších žiakov *Baran Bé* sa preslá-
vil nielen v knihe, ale aj v televízii.
Rozprávky z gramatiky, rozhlasový se-
riál pre druhákov, boli skoro také
veselé ako *Roztopašné rozprávky* alebo

Štvornohé rozprávky. (Ako veľa náme-
tov poskytuje spisovateľovi len ško-
la!) Každé slovičko je pre spisovate-
ľa dobrodružstvom, a tak si Jozef
Pavlovič urobil zo spisovateľského
remesla *Lov slov*. Nevedel sa rozhod-
núť, či písať rozprávky, alebo bás-
ničky, preto sa próza podoba-
bá básničkám a básničky próze.
Vyskúšame to jeho perom?

Ako áno, ako nie, pozná také
triky, nôžku si s ním potrasú všetky
chrobáčiky. Chceš sa o tom presved-
čiť? Vezmi knižku, skús to, či ŕa
zrazu neosloví *Bračekovia mraučeko-
via*. Pavlovič im hovorí brat Julo,
brat Gusto. Ak by sa ti táto knižka
zdala trochu tenká, v hrubšej sa ti
predstaví *Lienka Anulienka*. Či sa rad-
šej rozhodneš pre vážnejšie prózy?
Spisovateľ ponúkne *Prózy zozy Rózy*.
Podá ti ich síce vážne, ale on je
šibal, aj na tvojej tváričke úsmev by
mu chýbal. Keď sa bratal s maličký-
mi, dali vedno hlávky: šušušušu
— vyvírtali cestu do rozprávky. Pri-
speli k tomu svojou troškou *Krtko
Rudko a ježko Jožko*. Ukázali tajnú
cestu a autor už píše rozosmiate
rozprávky aj z podvodnej ríše.
A tam potom po rôčku zosobášil
s princem Žblnkom aj *princeznú Kva-
pôčku*. *Tri zlé princezné* nik si nevez-
me? Veď vieš, rozprávky sa končia
vždycky svadbou dákou — nuž vy-
dali princezné za dobrákov dra-
kov...

Jedného dobrého draka nosí Jo-
zef Pavlovič vo vrecku: jeho pero
plniace je ako drak do práce! A mne
len nejde z hlavy: nikdy sa neunaví?
Jozef Pavlovič na to vraví: „No, keď
v hrdle vyschne mu, trieli k žriedlu
modrému.“ Kde je to žriedlo? Ne-
prezradí. „Hádky majú deti
rady...“ Ale prezradil mi, aké nové
knižky chystá: na svoje narodeniny
pohostí všetkých knihou *Rozprávky od
výmyslu sveta*. V KMČ čaká na štart
k deťom *Veveříčiak Dodo*. A v zásuv-
ke? *Števko Drievko a Alenka z polienka*.
A v spisovateľovej hlave? Ak si pred-
stavím za každým strieborným vlaš-
som jeden nápad, je ich dovedna
aspoň na päťdesiat kníh.

MAGDA BALOGHOVÁ

Zahádam ti hádku

JOZEF PAVLOVIČ

Chrobačia hádanka

Hudec sídli v hrude,

„fidli-fidli“ hudie.

Čo je to?

Hudobná hádanka

Konský chvost behá,

nôti ti „bé há“.

Čo je to?

Presná hádanka

Rúčka malá, rúčka veľká

a tá tretia majiteľka.

Čo je to?

Odpovede na hádky i na kres-
lenú rozprávku posielajte do konca
mája na korešpondenčnom lístku
s uvedením svojej celej adresy
a veku. Trom výhercom pošleme
peknú knihu.

Správne odpovede na otázky zo
7. čísla: Banány; jež; oči.

Knihu vyhrávajú: Zuzana Púče-
ková, Chynorany; Michal Fridrich,
Lipt. Teplá; Laura Mócová, Lovči-
ca-Trubín.

Správna odpoveď na hádankár-
sku rozprávku: O medovníkovom
domčeku.

Knihu dostanú: Pavol Kruták,
Ružomberok; Alena Magurová, Bá-
novce nad Bebr.; Radovan Faško,
Selce.

Zápisník Slniečka

V marci — Mesiaci knihy — boli
slávnostne odovzdané ceny tvorcom
detských kníh. Mladé letá na návrh
poroty udelili Cenu vydavateľstva
za rok 1983: v oblasti literárnej
tvorby zaslúžilej umelkyni Kláre Ja-
runkovej za dielo *O vtáčikovi*, ktorý
vedel tajomstvo; v oblasti ilustračnej
tvorby akademickej maliarke Jane
Kiselovej-Sitekovej za nápadité
obrázky k básničkám Jana Čarka
v knihe *Čarokruh*. Cenu Fraňa Krá-
ľa 1984 dostal spisovateľ Ján Beňo
za úspešný literárny obraz dospieva-
nia synovskej generácie účastníkov
protifašistického odboja (môžeš sa
o tom presvedčiť v jeho knihách
Jeden granát pre psa, Škola sa začí-
na v máji). Nositeľom Ceny Ludovi-
ta Fullu za rok 1984 sa stal akade-
mický maliar Ján Lebiš (jeho obrá-
zky možno poznáš z kníh *O psovi*,
ktorý mal chlapca, *O Tomášovi*,
ktorý sa nebál tmy alebo *Kazko
Vlasko*).

Tvorbe Márie Ďuríčkovej sa dostali
roku 1983 dve významné ocenenia.
Za umelecky presvedčivé zobrazenie
pokrokových tradícií a dnešného ži-
vota Bratislavy v prozaických die-
lach pre deti a mládež jej bola
udelená Cena Národného výboru
hlavného mesta SSR Bratislavy;
druhé vyznamenanie prišlo až zo

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá,
slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.

Adresa redakcie: 821 08 Bratislava, Klinco-
vá 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor

Španielska — na festivale v Gijóne
získal Hlavnú cenu poroty a Cenu
detského diváka film, ktorý nakrútil
režisér Ján Zeman podľa jej knihy
Kľúče od mesta.

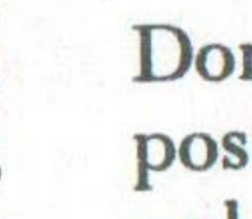
Významnou udalosťou nášho kul-
túrneho života sa aj tohto roku
stanú Dni pôvodnej poézie a prózy,
ktoré sa uskutočnia 12.-19. mája.
Všetky hlavné podujatia (vrátane
veľkej výstavy slovenských kníh vy-
daných za mnoho desaťročí) budú
v Martine. Liptovský Mikuláš zas
bude hostiť literatúru pre deti.
Okrem výstavy kníh (pripravujú ju
Mladé letá, Múzeum Janka Kráľa
a Okresná knižnica v Liptovskom
Mikuláši) čaká Mikuláštatá beseda
so spisovateľmi.

Už po 29. raz sa varšavský Palác
kultúry zaplní knihami, lebo
v dňoch 23.—28. mája sa tam bude
konať tradičný Medzinárodný kniž-
ný veľtrh. Mladé letá na ňom v sa-
mostatnom stánku vystavia 150 svo-
jich najnovších titulov.

Domček z kociek si možno nielen
postaviť, ale aj prečítať. A že sa to
oplatí, naznačuje úspech knihy

dr. Juraj Klaučo, zást. šéfredaktora dr. Ondrej
Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor
Ondrej Mariássy. Tlačia Polygrafické závo-
dy, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poš-
tová novinová služba, objednávky prijíma
každá pošta a doručovateľ. Objednávky do

s rovnomenným názvom. Moderné
rozprávky autorov z rôznych krajín
do nej vybrala Lýdia Kyseľová, vy-
dali ju Mladé letá roku 1979. Vyšli
už jej preklady do češtiny, srbochor-
vátčiny, slovinčiny, maďarčiny,
nemčiny a v júni tohto roku sa
dostane aj k poľským deťom.

Svadba líšky Ryšky — pod týmto
názvom vyšiel nedávno v Klube
mladých čitateľov výber z rozprá-
vok, ktoré zozbierali Wilhelm a Ja-
cob Grimmovci. Bratia Grimmovci
sa zaslúžili o to, že poznáme naprí-
klad Kocúra v čižmách, Šípkovú
Ruženku či Popolušku. Nová kniha
Mladých liet prináša u nás menej
známe alebo aj neznáme rozprávky
a je určená čitateľom od 9 rokov.

Ak ešte v obchodoch nie je, tak
každú chvíľu sa objaví kniha Evy
Kováčovej *Urob si bábiky a panáky*.
Môžeš si podľa nej vyrobiť najväč-
jakejšie báby a bábiky pre bračeka,
sestričku či nejaké iné dieťa z okolia.
Ony sa im potešia, a ty iste tiež, keď
zistíš, aké dielko ti vyšlo z rúk.

zahranicia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dícia a dovoz tlače. Gottwaldovo nám. 6.
813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac
okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs.
ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané ruko-
pisy redakcia nevracia.

UFO
na ZMRZLINE

PIŠE A KRESLÍ ONDREJ ZIMKA

JE TO UŽ DÁVNO. NOSIL SOM KRÁTKE NOHAVICE A PÁSOL KRAVY S KAMARÁTOM ŠTEFANOM. SEDELI SME NA PNI A ROZPRÁVALI SA O HVIEZDACH. ODRAZU NIEČO ZAPISŤALO „PIŤ, PIŤ, PIŤ, PIŤ“ A ŽUCHLO DO TRAVY. BOLO TO MALIČKÉ A SKORO TO ZOŽRALA KRAVA. PRESTALO PÍPAŤ, AŽ KEĎ PIŤ, PIŤ, PIŤ SME SA MU DALI NAPIŤ. POTOM SA OTVORILI DVERE, SPUSTIL SA PAVUČINOVÝ REBRÍK A PO ŇOM ZOSTÚPILI ONI. PODOBNÍ ZELENÝM MRAVCOM. A HNEDĽ S NAMI DO ZHOVORKY. VEDELI PO NAŠOM, PO KYSUCKY:

„Dakujeme za vodu. Už desať stredných rokov sme nepili.“

„Nechce sa povozid?“

„Ako? Sme takí veľkí, že sa do vášho stroja nevmestíme.“

„Jo, nič nie je. Len vám vypustíme strochu.“

„Všetko o vašej civilizácii vieme, len jedno nám nejde do hlavy.“

„Veru, priznám sa, nevedeli sme to. Boli sme len prváci. (Milí slniečkári, pomôžte nám!)“

„Keď sa so dozvieme, odvyielame vám so signalizačnou baderkou na Ufóniu, dobre?“

„POTOM ODLETĽI. ALE BEDA! UFÓNĽ NÁS ZABUDĽI ZVÄČŠIŤ. DOMOV SME PRIŠĽI NA KRAVE. A POTOM SME JEDĽI A JEDĽI. TROŠKU SME PODRÁŠŤI, ALE STÄĽE MÄME ČO DOHAŇÄŤ.“

— KONIEC —

„Náš lietajúci stroj riadime myšlienkami.“

„Pomysleli si, kde chcete byť, hneď sme tam.“

„NAPADĽA MI TAKÄ SOMARINKA: NA ZMRZLINU...“

„NENAPOČÍTALI SME ANĽ DO TROCH A BOLI SME NA ZMRZLINE...“

„Hurá!“

„ZMRZLINY BOĽO TOĽKO, ŽE SME JU MUSEĽI DOLOVAŤ LOPATAMI...“

„PO SLADKEJ HOSTINE SME DISKUTOVALĽI SO ZELENÝMI MUŽMI.“

„Sme Ufóni.“

„Byvame na planete Ufónia.“

„Beda, že máme málo starosti, sme takí malí.“

„Odkiaľ beru potoky a rieky na Zemi vodu? Skäle len seču a seču.“

„V Ufóniu seču potoky cez deň na jednu stranu a v noci na opačnu.“

„A NAOZAJ. LEN ČO SME VYFUČÄĽI, BOLI SME IM ROVNĽ. REBRÍK NÄŠ DOVIEDOL DNU. STROJ BOL LESKLÝ, TEPLÝ A ČISTUČKÝ. V KABĽNE NEBOLI NIJAKĽ PRĽSTROJE, ANĽ BRZDY, ANĽ KORMIDLA. TO SME SA ČUDOVALĽI.“

„Náš lietajúci stroj riadime myšlienkami.“

„POTOM ODLETĽI. ALE BEDA! UFÓNĽ NÄŠ ZABUDĽI ZVÄČŠIŤ. DOMOV SME PRIŠĽI NA KRAVE. A POTOM SME JEDĽI A JEDĽI. TROŠKU SME PODRÄŠŤI, ALE STÄĽE MÄME ČO DOHAŇÄŤ.“

— KONIEC —

„Náš lietajúci stroj riadime myšlienkami.“

